

Hatodik évi folyam.

Pest, aprilis 10-én 1859.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 pft. vagy 4 ft. 20 kr. uj pénzben. Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Farkas Ferencz, székesfehérvári nagyprépost.

Az őshírű magyar város, a hajdan királyi ünnepélyekben bővelkedett Székesfehérvár f. é. mártius 19-én egyszer ismét szokatlan mozgalom tanuja volt. Minden kor és osztály tagjai a vidám gyermeksergely, mint az élet adójával a leszámolóhoz közel álló aggok siettek e napon a templom felé, betöltvén annak minden terét egész a föltár lépcsőjeig, mellyen a „hit, remény és szeretet (73 éves) völlegénye“ mondá el 50 éves papi eljegyeztetésének évnapján aranymiséjét. — Farkas Ferencz

székesfehérvári nagyprépost, a palotákban tisztelt és a kunyhókban áldott főpap, volt az oltár völlegénye, ki, míg ezrenként sietett a nép e ritka ünnepen részt venni, örömet mélyen megható könyhullatással fejezte ki. — A hála könnyűi voltak ezek, mellyeket a tultelt emberi szív éghez küldött fohászaival egyesíté.

Nem tartozik feladatunkhoz, a fényes egyházi szertartást leírni, csak azon megható körülményt emeljük ki, hogy a mellette szolgáló papisegédlet részben egykori tanítványaiból állott, kik ép oly hálással tekintének föl hajdani tanítójukra, a milly meghatott érzettel áldá meg őket ő, kinek nyomain indulva, nem csak méltók lettek reá, hanem valódi büszkeségét képezik. Illyen egyik tanítványa volt maga a püspök ur ő méltósága és két segédlettevő kanonok is.

De az ünnepély nem csak a templomra szorítkozott. Már az előtti nap egyesek úgy, mint testületet siettek a nagyprépost ur lakása felé, megvinni szerencse kívánataikat annak, ki annyi jótékonyosság eszközlője, annyi köny letörlője volt. Az aranymise-nap estéjén pedig a város polgársága, a tanuló ifjúsággal egyetemben vivé meg tisztelet-adóját az ünnepelelt főpapnak, fényes fáklyás zenével jelenvén meg lakása előtt. Üdvözlő beszéd, az ifjúság éneke és a roppant néptömeg éljenzései fejezik ki a lakosok érzelmét érdekekben megöszült polgártársuk iránt.

Királyhegyi Farkas Ferencz, ercsi-szent-miklósi apát, székesfehérvári nagyprépost s hittudor, született 1786. szeptember 22-én

Székesfehérvárott. Wurum, Kopácsy és Szucsics székesfehérvári püspökök mellett titkári hivatalt viselt, és mindhárom szeretetét nagy mértékben bírta. A titkári hivatal mellett, egyszersmind a székesfehérvári papnöveldeben mintegy 20 évig tanár volt. 1828-ban lön székesfehérvári kanonokká kinevezve, s reá 10 évre nagypréposttá; az egyházi kormányzásban, a székesfehérvári püspöki szék megürültével, mint káptalani főhelyettes, két ízben hivataloskodott.

1820. év óta az irodalmi téren folytatott munkássága tiszteletre méltó érdemeket vivott ki.

1822-ben a pozsonyi országgyűlés elé azon hazafias kérelmet terjesztette elő egy röpiratban, hogy jövőre a magyar királyok Székesfehérvárott koronáztassanak meg. — 1837-ben szeptember 26-án gróf Cziráky Antal Fehérmegye „főispáni székébe igtatására“ irt igen alkalomszerű és tartalomdús verseket. Ezenkívül több jeles egyházi beszédén kívül, felemlitjük az 1850-ben „A világ egyháza“ czim alatt kiadott vallásos tartalmu, s későbbi „Szellemi és anyagi világ“ czimű elmélkedő munkáit.

Azonban főpapi és irodalmi érdemein kívül még egy tér volt, mellynek életét kiválólag szentelé, s ez a közjótékonyosság. Nemes tettekben lelte ő és leli fel folyvást legfőbb gyönyörét. Itt csak azokat említhetjük fel, mellyek a közre kihatván, jótékonyosságának örök tanuságai maradandnak. Így 1850-ben a székesfehérvári tanodában két ötven pftos szorgalom-díjt alapita. 1851-ben tizennyolcezer forint alapítványt tön: hatot a

székesfehérvári főegyház, hatot az ottani papnövelde, hatot az összes birodalmi katonai kórodák javára.

Különösen kiemelendő pedig ama nagyhirű alapítvány, mellyel Székesfehérvárnak egyik legnagyobb hiányát pótolá. Ez azon, a lapokban olly gyakran méltó dicsérettel emlegetett nagyobb szerű lednynövelde, mellyre ő a megyeház terén álló, diszes, mintegy 20 ezer pengő forintnyi házát, a mellékkertekkel együtt, ajándékozta, hozzá még harmincezer pftot az intézet tökéletes berendezésére

FARKAS FERENCZ.

a városnak kézbesített. Ujabbán a székesfehérvári betegek házának ötszáz pftot ajándékozott.

Érdemei nem maradtak elismerés nélkül. Ő cs. kir. Apostoli Felsége 1850. nyarán a Lipót-rend keresztes vitézévé avatá. 1851-ben pedig ausztriai birodalom lovagjává nevezé ki „királyhegyi“ előnév használhatásával. (Székesfehérvár közelében fekszik *Királyhegy*, hol az őskorban Árpád és vitézei ütöttek volt tanyát.)

E fejedelmi kegyes elismeréshez járult Fehérvár lakosságának őszinte tisztelete. Ehhez csatoljuk mi is azon ohajtásunkat: Adjon Isten késő véget e jótékony életnek, melly a költő szavai szerint: „mint a természet mindig működik.“

Megnyugovás.

Itt vagy, elérteztél édes valahára,
Mégfáradt keblemnek zajgó hullámára,
Szelid megnyugovás;
Pihenj, pihenj meg itt
Mint mennyben a hála
S epedő sohajtás.

Olly régóta várom, hogy keblembe jöjj el,
S vérező sebeit gyöngéd kezeiddel

Bekötözgesd lágyan;
Hogy mint mécsvilág a
Vihar zugásától,
El ne hamvadjon még
Nehéz fájdalmában.

Tenger volt kebelem, vad hullámzó tenger
Bőszült viharokkal, romboló szelekkel,
S hanyatának rajta,
Vágy, remény, szerelem.
Mint tört vitorlájú
Sülyedező sajka.

El is sülyedeztek lassan egymásután,
De a vihar szünet, s a hullám csillapultán

A széttört sajkának
Rombolt darabjai
Nyájas szellők karján
Révparthoz jutának.

Te vagy e lány szellő, szelid megnyugovás,
Ki a széttört hajó uszkáló darabját

Révpartra vezérel;
Hogy pihenjen meg ott,
Ha, a hova indult,
Többé el nem érhet.

Pihentesd, pihentesd a sajka darabját,
A csendes révpartról hogy el ne ragadják

Ujra a viharok;
Mert beborult az ég,
Sötét van s a hullám
Ujlag kavargó . .

Im beléd fogózott megfáradott lelkem,
S ha a vihar rajtunk mégis erőt veszen:

Ugy esünk el mint hős,
Ki megállt a csatán
Harczi fegyverével,
S ha elesik is győz.

Czelder Márton.

Földre hajlik.

Földre hajlik le a diófa ága . . .
Gyönyörű kis barna lány jár alája,
Fönn az égen mosolyog a holdvilág,
S a bokorban
Kis csalogány dalolja el bánatát.

Földre hajlik le a diófa ága . . .
Barna leány kedvese jó alája;
Édes csók közt az idő csak eltelik,
S azt fogadják:
Egymást soha el nem hagyják, feledik.

Nem tekintnek föl a hold sugarára
Nem figyelnek a csalogány dalára,
Pedig annak a szíve majd megreped,
S azt dalolja:

Elhagyott az én kis párom, nem szeret. *Konczöl János.*

Déleuropai uti-kepek.

I. **Stambultól Marseilleig.**

Stambul minaret-erdőjének bucsut mondva, a Southamptoni gőzhajótársaság ötszáz lóerejű gőzösén helyet váltottam.

Angol hajón az ember a vitelbért, mellybe a koszt ára min-

dig bele szokott értetni, leteszi s egyéb gondja nincsen; francia hajón a vitelbér csekélyebb, de az étkezés sokba kerül.

A mi étkezési rendünk, az első helyen, következő volt: Reggel kávé, vagy tea; tejesen (a hajón tehát levén, tej, és friss irósvaj — minthogy a tehén napjában 24—30 itcze tejet ad — soha sem hiányzik); fél tizkor felesleges villás-reggeli borral; 12 és 1 óra közt kevés halikra, vagy egyéb illyesmi, egy-két pohár madeirával; négy-öt óra közt az ebéd; porter-sörrel és oportói borral, — hetenkint háromszor pezsgővel vegyítve. Ebédhez ki-ki újra mosdik, s öltözködik. Este hét órakor theázás, vajjal, sonkával, stb. Kilenc órakor nyugalom kedvéért, pár pohár bor és sajt. — Ezenkívül az ebédlő-terem egyik asztalán, naphosszant, sherrivel *) töltött palaczkok s vizes üvegek állanak, mellyekből kiki tetszés szerint ihatik. Egy Smyrnából jövő gazdag manchesteri gyárnok, ebéd felett, három palaczk szörnyű erős sherrit egyedül kiürített; némellyik eszik, iszik három helyett is, más pedig sem ételt sem italt meg nem kóstol. Kinek a sósvíz eleme, az otthon találja magát, a tengerhez nem szokottnak pedig, ha marczafánkkal kínálnák sem kellene. Ebben rejlik a költség egyensulya.

Harmadnap, déltájban *Malta* fővény-szirtjei fejrlettek a lát-határ szélén; s délután, négy és öt óra között, vesztégintézetten szemben fekvő keleti öblében horgonyt vetettünk. Hajónkra vesztégintézeti szolgáló jöven, huszonnégy óráig elkülönzött állapotban tartott; minek elteltével a hajón levő jó embereimtől elbucsuztam, s a „Dunsford-hotel“-be beköltöztem.

A nyolczvan angol mérföld hosszú, és 18 mfd. széles szigetet mindenfelől tengerbe nyuló szirtok környezik, mellyek a kiszárlást lehetetlenné teszik; a közepén fekvő *Lavaletta* felől pedig ellenségnek közeledni, a nagy üregű, hármás ágyutelepek miatt épen lehetetlen. Az angolok is csupán kiéheztetéssel vették be a francziáktól.

A maltai, vagy sz. János-rend utolsó nagymestere, gr. Hompesch, osztrák születésű levén, a campo-formioi béke titkos záradékának engedelmeskedni tartozott, s lövés nélkül adta fel Napoleonnak. — Egyébiránt, *Malta* mindig azé leend, a ki a Földközi tengeren tulsulylyal birand, mert százhuszhezret meghaladó lakossága csupán gyümölcsöt termő szirtjein a külföld gabnáját, s vágómarháját sokáig nem nélkülözheti. S innen van, hogy eddigelé annyi urnak hódolt. A phoeniciaiak, görögök, rómaiak, arabok, olaszok, spanyolok, és jelenleg az angolok, Máltát birták és birják. V. Károly császár engedte volt át Máltát, mint Nápolynak is ura, nagymester *Belle-Isle Adámnak*, olly feltétel alatt, hogy a török ellen élethalál-háborút folytasson.

Mint a sok gazda után könnyen hozzávethetni, a maltaiak nyelve zagyvaléknál nem egyéb. Sem A-ja, sem B-je, — minden nyelvből megtartott valamit. Az idegenekkel olaszul beszélnek, saját közlekedésük nyelvében pedig az arab és spanyol szavak tulnyomósággal birnak.

A maltaiak a híres *Barca családnak* mint idevalónak, sirboltját mutogatják, s még azt is állítják, hogy Hannibált Brusából idehozták volna.

Malta a Földközi tengernek csaknem közepén fekszik, *Szicília* végpontja, *Capopasserotól* hatvan angol mérföldnyire; *Afrikától* pedig mintegy 200 mérföldnyire van. Ege, tisztaságával Nápolyét felülmulja. Hat heti ott mulatásom alatt másfél perczig tartott felleget és esőt is csak egyszer láttam. Nyárban a tropusi hévvel hulló eső nagy cseppjei egy-két perczig alig tartanak. Az esőzés ideje september és október, mellyet itt, fagy nélküli hideg szelei miatt télnek neveznek.

Kertjei, mindamellert, hogy a földet beléjük *Szicília* hajón hozzák, számosak. Emberderék-vastagságu narancsfáinak gyümölcse Európában legizletesebb és legnevezetesebb. A fügének is sok neme terem. — A kertek közt a kormányzó szent-antoniói kertje párját egész Európában ritkítja. Az ötszáz lépés hosszú park sétautjai négyszög faragott-kövekkel vannak kirakva; a földje öntözésére szolgáló csatornák hasonlólag faragott kövekből készülvék, a liget citrom, narancs-fákkal, s exoticus növényekkel rakva; még palma-gyümölcs is terem.

A házak faragott kőből, terrasse-szal ellátvák; minden háztető bájos kilátást nyújtó sétatér, és illatgazdag virágos-kert.

*) Oportói bor.

A könyvtár és fegyvertár megtekintést érdemel. Templomai közt a Szent Jánosé birja az elsőséget. — Lavalettában a fő utcák olly tiszták, mint a friss tojás-haj. A törökországi rondaság után, Istenem, milly jóltevéleg hatott rám az angol rend és tisztaság!

Az élet általában nem drága. Vágó-marhát Tunisból-és Tripolisból hoznak.

A nép tudatlan és bigott. Papjainak s papnövédekének száma *öteszerre* megy. Az angolt, mint eretneket, s szabadalmi eltipróját szíve mélyéből gyűlöli. Az angol otthon szabad — de azonkívül zsarnok; az idegen nemzetet lenézi, s külső alattvalóival megvetőleg bánik. Innen van, hogy *harmincz* év alatt Maltában, angol és maltai között csupán *két* házasság történt. Egymással teljeséggel nem társalkodnak.

A tengeri fürdőket hat hétig élvezvén, Marseille-be menő angol hajóra szállottam. Hatvan órai utunkat a nagy szélvész miatt négy nap és négy éjjel alig valánk képesek megtenni. Marseille-ben öt napot mulatván, a *pyrenéi fürdő*be utlevelet vettem.

II.

Marseille és környéke.

Még a hajón értesülvén az iránt, hogy a marseillei vendéglők, sokat ígérő külsejük daczára, kitünő tisztasággal nem bírnak: az egyiptomi csapasok némelyikét kikerülendő, az első szállodába, a „Hotel de l'Orient“ba szálltam. A vendéglő udvara virágos-kertté volt alakítva. Ablakomból jobbra a preféti (főispáni) lakot, balra egy sétatér lombos fáit, szökőkutjait s egy őrházat szemlélhettem. Tágas szobámat szőnyeg borította, kárpitos, másfél méter (egy méter = három láb) szélességű ágyamban, ruganyos szalmazsáki helyettesen, két nagy madrácz terült el; a felső, egymás mellé tett párnák alatt pedig lábnyi átmérőjű hosszú henger nyult el, ágyam egyik oldalától a másikig. A madráczok, s az alsó vankos helyettese, a henger, juhgyapjuval telvék, mint Törökországban. A piquet vagy finom flanel takarónak végei és szélei, lábnál kezdve, testközépig, a madráczok mellett gyengén leszoritvák, mi által mind az éjenkinti kitakarózásnak, s meghülésnek eleje vétetik, mind pedig az alvó ide-amodai hengerőzései, s fordulatai legkevésbé sem korlátozódnak, s végül: az ágyban levő, nem kénytelen, mint katona az őrház deszkáin, csupán kinyújtózva fekünni.

Bágyadtságomat az apologizált ágyon, pár órai pihenés által elülvén, az ebédőharangra ébredtem fel. — Fellázdát éhgyomrom rakonezatlanságát a *la mayonnaise*-zel, *fricandeau*-val, *sol a la normandais*-zel stb. stb. lecsillapítván, az epicureusi ebédért, egy itczéspalaczk vörös borral együtt, nem fizettem többet 3 franknál. A maltai „Dunsford hotelben“ bezzeg más birójárás volt. Hét hét alatt, vendégasztal nemléteben, szobámban kénytelenítettven enni, előre kialakult ebédem egy nap *beefsteak*ből, másnap *rostbeef*ből állott. Az első olly nagy volt, mint egy napernyő, a második pedig hat egregyi kaszás éhgyomrával is daczolhatott volna. E hus-tömeghez egy nap zöldpaszulyt, más nap borsót adtak; a munduros-burgonya pedig egyszer sem maradt el. A zöldbabot és borsót csupán sósvízben főzték, s lé nélkül szárazon tették az asztalra. Ezért, kenyér és ital nélkül naponkint három shillinget (1 ft. 30 kr. pp.) fizettem.

Az eredeti angol-konyha valósággal kondásnak való. Francia étkek csupán nagy asztalok alkalmával kerülnek fel, különben elől hátul rostbeef, beefsteak, — jobbról, balról burgonya, s ollykor egy-egy szilvaczikkal töltött hitvány plumpudding. Az istenadta angolja, a jó kerti veteményt és zöldséget csupa vízben főzi meg, s levét leszűrve, rakja ki. —

... Ebéd alatt meghallván, hogy az ugynevezett *Virágkastélyban* (mulató-kert neve) tűzijáték és tánczvigalom leend, nem sokára kikocsiztam, s a mint a kertben ide-amoda ballagok: a Maltából idehozott hajókapitányra bukkantam. Találkozásunknak kölesönösen örvendvén, egymásnak Piladesei lettünk. Az angol posta-gözsők itteni ügynöke csakhamar hozzánk csatlakozott, s mint régi marseillei lakos, mindkettőnknek Palinurusa lett.

Nem sokára bealkonyodván, a tűzijáték elkezdődött, s annak végével a tánczvigalom is beállott. Illyesmit soha sem láttam. A quadrillban a tánczos lába minden pillanatban hölgye orra körül hadonázott; a lorétték szoknyája hol a páva kiterjesztett farkához, hol az összeeresztett legyezőhöz hasonlított, vagy, fordulás alkalmával, viselőjétől legyezőül használtatott. Néha egy-egy

vásott ficzkó egész tömeg égő gyufát szórt el a nyílt oldalú táncz teremben, s ilyenkor voltak felfosztolkodások, mint vizözönkor. A botrányos táncz neve *cuncan*.

A kertet éjjel előtt odahagytuk a kapitánynyal együtt; én mentem a hotelbe, ő pedig a Mervin-hajóra.

Másnap reggel a *börze és kikötő* megtekintésére mentem. A lópatkó alakú, biztos és tágas kikötőt, melly egyszerre kilencszáz hajót is befogadhat, magas szirtek környezik s a torkolatnál a vízben létező kőszálak miatti nem veszélytelen bejárást két felől *Szent-János és Szent-Miklós* nevű erősségek védik. A kikötőnek semmi kifolyása sem levén, a benne levő tenger vize a belé szolgáló összes városi csatornák, s mindenféle piszkok fölvétele miatt undorodásig fekete, szennyes, ennél fogva meleg évszakokban kigöngyölésével a közelben levő házak levegőjét befertőztetvén, az ott lakást egészségtelenné teszi. Mind ezen piszok oka pedig *in ultima analysi* azon pénzügyi félelemben rejlik, nehogy a *tiszta* öből vízből kipárolgás által a szegénység söt nyervén, a monopolum kárt szenvedjen. S ezért ezek egészsége és élete könnyelműen veszélyezve van.

A tenger partjait olly szigorral őrzik, hogy Marseilleben, ha fejére áll is az ember, még sem képes meleg tengervíz fürdőt kapni. De azért a rőfös hirdetések sok helyt, illy czímmel: „*meleg tengervíz-fürdő*“ nem szünnek meg a könnyen hívők zsebéből a pénzt kicsalni. Mert e fürdő nem egyéb, néhány marék sóval összeolvasztott, büzhödt kutviznél. Probatum.

A börze nagy, négyszög épület, mellynek közepén megállva, az első emelet alsó párkányára szegezett hosszú fekete táblákon illy felirásokat olvasunk: „spanyol, angol, holland, orosz, török, persa stb. pénzek beváltása.“

Marseille két részre oszlik, Ó- és Ujvárosra. Az ó, ronda, szűk utcákkal; az új széles utcákkal és szép épületekkel bír. Sétaterei, mellyek hajdan erősítési árkok s töltésekül szolgáltak, számosak, piacjai közt a *Castellane-, Király- és Szent-Ferreol-tér* diszesebbek. Székesegyháza hajdan Endymion kedvesének, s Acteon gyilkosának temploma volt.

Tudományos s jótékony épületei számosak. *Könyvtára* temédek kéziratokkal bír. Idegen égalji növények meghonosítására szolgáló *növénykertje* említést érdemel.

A város utcáin levő számtalan, frisztó itallal kínálkozó boltjaiban a limonade akószámra van; a matróz, a teherhordó, utczaseprő, a házaló, bebeáll s egy soura (garas) nagyot iszik. A boltbeli fi- és nőszemélyzet csinos.

Egyszer én is, csakugyan inkább kandiságból, neki duráltam magamat, s beállván, tiszta pohárban csaknem meszelynyi levét kaptam. Szomju levén, jót kortyintottam, de csakhamar az „olcsó husnak híg a leve“ féle axiomáról kelle, tapasztalási alapon, elmélkednem, mert a rothadt, penészes czitrom savanyu nedve torkomat ugyancsak reszelte, s alkalmasint olly képpel, mint az eczetbe nyalintott macskáé szokott lenni, tettem le öt centimemet (= egy sous) a márvány-asztalra. Mint Horác a foghagymát, úgy én is az *akó-számra* készült limonadeot megátkoztam, s azzal odább állottam.

Ajkaim redői azonban nemsokára kisimultak. Fülemet ezer meg ezer különféle hang érinté, s — nem, mint Shakespeare embere, szagló szerve után — hanem a hallók után indulván, a lég tollas lakóinak özönére bukkantam. Andoubon ugyan nem vagyok, de midőn a kolibritől a kondorig, a papagály hetvenkét nemével, az egész lánczolatot egyhelyt láttam, s a drágaköveket háttérbe szorító toll-csillámot, s a színek utánozhatlan öszhangzását, s egymásba folyását bámultam: illetődött keblemen csupán magasztos sohajjal könnyitkettem. Hátha még Bölcs Salamon vagy Sz. Ferencz módjára a madár-nyelvet is értettem volna. Egyszer sz. Ferencz misét akarván szolgáltatni, a fecskék lármája miatt félbeszakasztott, mire ő az éneklőkhez így szólt: „édes nővéreim, hallgassatok, mig az evangéliumot elmondom.“ S a fecskék elhallgattak stb.

Marseille szőlő- és olajfás kerteiben számos nyárilak diszlik, hol a tehetősebbek, hetenkint pár napot szoktak tölteni. A városnak déli-terményekkel roppant kereskedése van; Odesszából, Oláhországból, Sziciliából, Algirből a sok gabonát a déli francia megyék számára ide szokták hozni s lerakni. Szép időben a raktárber kikerülése végett a tengerparton nagy halmokban hever letöltve a drága élet.

A népség, általában, saját zsirjában pöfögő, gögös és durva természetű.

Pár napi itt mulatás után a Montpellierebe menő gőzkocsik egyikében helyet foglaltam. Utitársam egy tengeri- s egy gyalogsági tiszt volt; amaz Délamerikát, ez Algirt bekészálta, s sebeik miatt mentek a *pyrenéi fürdőbe*, hova én is igyekeztem. A kocsiban csak hárman ülven, ismeretlenségünkben a dohányzás kedvéért, egymásra farkasszemet hunytunk. Végre felkelek, a fejem feletti nyomtatott figyelmeztetést elolvasom, s a dohányzónak 50 frankkali megbüntetését elmondom, mire a tengerész így szól: „nem kellene mondanom, de a büntetésnek éppen azért ne higgyen, mert nagy; egyébaránt nem szokott-e ön dohányozni?” s szivartartóját előmbre nyújtá.

Nem soká hátunkat mindhárman egy-egy szögletnek vetvén (omnis enim nebulo angulum quaerit) kényelmesen füstölgeténk. E dohányzás vala rám nézve a bokros füstök hattyudala.

Nincs ország a földön, hol gyalázatosabb dohány lenne, mint Franciaországban. Méreg-drága izetlen szivarjai szárazított káposzta-lapuhoz hasonlítanak. Dohánya olly roppant erős, hogy az ember képe pár pipa után fött rákhoz hasonlít. Nyelvemnek nem csak bőrét lehuzta, de még husát is fölette. A francziák egyenes nyaku pipácskája szabó-gyűszűnél nem nagyobb; két vagy három

illy pipa-paródiával a francia egész nap beéri, nem mint mi, kiket a néhai Szuhai, még Mikes Benedek korában így énekelt meg: „Jaj neked, nagy pipáju, kevés dohányu édes magyar nemzetem!” Ezért, napoként tornyosuló keserűségeimet nyakamról lerázandó, a füstölgetéssel örökre felhagytam s pipáimat elajándékoztam. — Marseille kerteitől megválván, utunk kopár, köves vidéket hasított. Egy tőlünk nem nagyon távol eső tengeröbölben gyönyörű tünényt szemléltünk. Ugy tetszett, mintha a víz tején rubin- és smaragdból alkotott várat láttunk volna libegni. A tengerész állítása szerint, e tájon minden időben láthatni a szép déli-

bábot (mirages) — Kopár vidékünk a legelső francia falunál, melly figyelmemet nagyon igénybe vette, kedvezőbb alakot öltött. A kisablaku, hegyes tetejű, cseréppel fedett kőházak nincsenek rendben, mint szász és magyar falvaink, de kinézésök jobb, azonban elszórtságukra nézve, mezősegi falvainkhoz nagyon szitnak. Két hold földet egymás mellett ugyanazon maggal bevetve látni, ritkaság; már az egy holdnyin különféle gabnanemek mutatkoznak. Több holdból álló uri birtokot itt hiában keresünk. Egész déli Frankhonban csak egy helyt láttam illyesmit, Toulousenál, *Soult* tábornagyét, s ez is alig állott 25—30 holdnál többől. A gazdag francia földbirtokosok *Normandiában és Vendéében* vannak. A híres provenc-ei faolaj hazáját *Aixet* jobbra hagyván, *Arlesbe* értünk. — A vasutállomás vendéglők asztalán mindenféle bornemek, sonkák, s híres arlesi kolbászok, magukat kedveltető tisztasággal valának rendezve; illy francia izléssel összeállított büffet látványa valóságos gyönyör.

Arlesből *Nimesnek* mentünk. E negyvenezer lakossal bíró város csaknem fele protestans; számos gyára, (piaczán pompás szökőkút van). Innen bájdus vidéken, az asszuszölő hazáján *Lunel és Frontignan* keresztül Montpellierebe jutottunk. E gyönyörű vidéket jobb felől szép szőlőhegyek környezik, balra pedig a kies tér olaj-, mandola- s más gyümölcsfákkal diszlik. Ez legszebb tája Franciaországban.

(Vége következik.)

Zemplén vára.

Zemplén, máskép Zemplin, a ránk maradt legrégebb vármegyék sorába tartozik, annyira, hogy sokan vannak, a kik építtetését éppen Attilának tulajdonítják; de faragott kőből és téglából készült falai, a melly építési anyagokkal a hunok még ismeretlenek voltak, ez állítást megczafolják, — mig ellenkezőleg a körülete gyakran találtató római hamvvedrek, korsók és érmék római eredetéről tesznek bizonyosságot. Annyi tudva van, hogy a magyarok, Árpád alatti bejövételükkor Zemplén várában megállapodván, egy ideig itt mulattak s Zalán követségét is itt fogadták el; a várat pedig az ország fölosztása után a borbán, gabnában s ércben gazdag földet megszerelvén, megye székhelylyé tették, mi azonban később Sátoralja-Ujhelyre lőn átruházva.

Nevét — hajdanában Zemlum — *Zem* szótól nyerte, melly tótul földet jelent, minthogy mai helyén, a Bodrog és Latorcza összefolyásánál, akkorában kőfallal megerősített földvár állott, minek nyomai még ma is észrevehetők. Az erősség kerülete jelenleg 323 ölet, falai magassága némelyütt még, a hol legmagasabb, 10 ölet teszen. Benne két templom találtatik, egyik az egyesült óhitűeké, melly nem régen épült; a másik a reformatusoké, még a régi várnak 1628-ban Bethlen Gábor által megújított maradványa, mi ódon külsőjén kívül az egyház falán látható egykoru feliratból is kiteszik. A templom mellett heverő romról mondják, hogy török mecset lett volna; de minthogy nem csak építésmódja a törökökéhez teljességgel nem hasonlít, hanem azt sem olvassuk, hogy a vár valaha török kézen lett volna, sokkal valószínűbb, miszerint a régi erődítménynek bástyája volt. — A templomot környező tér sirkertnek használtatván, ásás alkalmával sokszor akadnak benne római hamv-

vedrekre, a mi arra mutat, hogy azon földnek régibb időben is hasonló rendeltése volt. — Kár, hogy az ekképen lelt régiségekből még eddig a nemzeti múzeum birtokába mitsem jutatának.

Zemplént, mint ugyan ezen megye több erősségét, az 1263-dik éven kezdve Miczbán s örököséi bírták; majd 1331-ben a fiskusra szállván, Róbert Károly Drugethnek ajándékozta. — Itt tartotta 1632-ben beigtatási ünnepét Drugeth János a Zemplén vármegyei főispáni székbe. — 1557-ben Perényi Gábor, hatalmas főúr, maga számára elfogalta, de az ellene küldött császári sereg vezére Telekessy Imrének ellentállani képes nem lévén, kénytelen volt a várat ismét odahagyni. — 1685-ban Rákóczy György vette, hasonlóan erőhatalommal, birtokába; de ugyan e tájt kivonulván belőle, pusztulásra hagyta, úgy hogy jelenlegi birtokosai, a leányágról Drugeth-örökös Csáky és Almásy grófok már teljesen lakatlan romjait bíriák, s most:

Bús-mormolva fut a testvér habu csermely; alatta
Tévedező madarak járnak, s a puszta mezőben
Száguldó lovatot kísérik vizsga szemekkel. *)

Z.

Az északamerikai nép életéből.

(Egy magyar iparos levelei után.)

N. Orange, martius 1-én 1859.

A magyar ember adott szavát, mint a jó bankár utalványait, be szokta váltani. Azért is sietek, hogy legközelebbi levelemben tett ígérete-met teljesítem. De mielőtt ezt tenném, néhány jellemvonást fogok fölmutatni az amerikai népről, s egy pár szokást életéből.

Az amerikai már bölcsőjében minden köteléktől s pólyázástól szabadon szoktatja kisedét; alig kezd ez járni, már testgyakorlathoz, illő munkához szoktatja a hajlékony testet, hogy ideje korán szokják meg minden sanyart, mit talán később kiállani kénytelen lesz. Végezvén pedig iskoláit, a szerint a mire készült, pályát választ; mellyek közül, a többit jelenleg mellőzve, célo-m az iparos pályát leírni, mint a melylyel legtöbb érintkezésem van; s mellyet figyelemmel kísérem, leginkább fekszik érdekemben.

14—15 éves korában megy a gyermek a mesterségre, mit leginkább maga választ, 21 éves koráig tartozik mesterénél maradni; ki öt atyai gondal és ótalommal köteles tanítani és védeni. — Ezen idő alatt a tanuló tar-

*) Kutfő: Szirmay: „Comitatus Zempliniensis.“

tozik mesterének, illetőleg gyámatyjának szorosán engedelmeskedni, mit ő szívesen is megtesz; mert mesterében atyját is fölhalálja, és így mint családtag tekintetik a háznál; úgy hogy midőn este munkáját vidoran végezve, estelijét a családdal együtt elkölté, akkor a hintás székbe veti magát, és hintázik, vagy a mester ur leányával zongorát játszik négy kézre. Nem úgy tehát, mint kedves hazám sok mester urai, kik tanítványaikat mint alájok rendelt rabszolga-teremtést tekintik, s azokkal épen úgy bánnak, sokan és többnyire csupán azon szánandó nézetből, „hogy vele is úgy bántak“. Az illy egyének elfeledik, hogy a gyermeket, kit fölfogadtak, kellőleg kitanítani, mivelni, s idővel a honnak hasznos vagy hasztalan polgárává tenni, egyedül rajtok áll s tőlük függ.

Végezven pedig a tanítvány itt tanulói idejét, vagy betöltvén a 21 évet, szabad lett, és mint segéd esténkint az „esti iskolákba“ járhat, hol magát még inkább kimivelheti. Vándorkönyvre s bizonyítványokra nincs itt szükség; nem irhatja tehát a mester segédje bizonyítványába pusztán személyes boszúból, hogy „magát kötelességesen viselte.“ Bizonyítvány itt az ember két keze vagyis ügyessége, — s akkor, midőn magát tökélyesnek érzi, s ott, hol neki tetszik, mester lesz; midőn ismét ügyessége- s értelmességétől függ boldogulása.

— — Egyik legszebb jelleme az amerikainak, hogy az igazért ha szemébe mondják, soha meg nem haragszik, de azt elismeri; nem áll hát itt a magyar közmondás: „szólj igazat, betörök a fejed.“ Másrésről szereti is hinni, hogy az ember igazat beszél; ellenesetben könnyen szemébe mondják „you are humbug,“ mi is jól magyarul annyit tesz: „ön hazug.“

A csint és tisztaságot különösen szeretik, a tiszta fehér ruhára sokat adnak, azért a legutósó napszamosnak van kék vászon nadrágja s inge, mit hogy a munkában tiszta ruháját megkímélje, felülölt. — A más vagyonát szentnek, sértetlennek tartja; azért bátran ott hagyhatja az ember a munkánál műszereit, hosszabb időre vagy éjjelre is, biztos levén, hogy azt a letett helyen találndja; ha megtörténik, hogy elvesz, azt bizonyosan bevándorolt, de semmi esetre nem bennszülött orozta el.

A barátságos egyetértést szereti, ezért a perkedésnek nem nagy barátja, s ha olykor összekapnak, a kisebb bajokat könnyen végzik; az „ökölviadal“ rögtön segít; és talán ebben hasonlítanak a magyar néphez leginkább.

Különös szokása, hogy idegen házba nem megy be, hanem kopogván az ajtón, megvárja, míg valaki kimegy hozzá és künn végzi el baját. — A gyermekek, mint leendő polgárok, testi és szellemi kiművelésére különös figyelemmel vannak; a nők iránt határtalan mély tisztelettel, becsüléssel és kitüntetéssel viseltetnek. — Ezt volt szerencsém látni és tapasztalni leginkább a mult hetekben.

Ugyanis egy kis szabad időm levén, hogy Uj-Yorkváros nevezetességét ne csak pusztá szó után, de személyesen látva, közölhessem, ismét berándultam Uj-Yorkba, hol is Szendy Pista barátom s utitársammal, ki benn lakik, a várost szemle alá vettük, és a leírás után annak nevezetes épületeit, utcáit, kereskedéseit, közmulató-helyeit, színházait megnézegettük; míg erőnk a borzalmas járásban ki nem merült. Így egy szombatn voltunk egy angol színházban a Boweri utcán. E színházról és előadásról annyit irhatok, hogy életben színházban annyit nem nevettem; mert nem csak ördögös alakok, indiánok, de medvék és majmok is szerepeltek benne; s a részeg szerepet egy komikus majd óra hosszúáig kitűnő ügyességgel és hiven vitte, mi az egész közönséget folytonos hahotában, orditozásban és füttyölésben tartá. És többnyire ilyen az angol színházi előadás, ebben találja különös jó kedvét az amerikai. — A földszint és karzat legolcsóbb hely, melyet a férfiak foglalnak el leginkább, az első- s másodemeletekben a hölgyek és férjes nők foglalnak helyt.

Másnap vasárnap, benn a városban szokott vasárnapi mély csend levén, azért ebéd után kísérteltünk az ugynevezett „Central Parkba,“ mely évek mulva kies közmulató helye lesz a városnak, most még nagyszerűen rendezik, és jelenleg a benne levő tavak be levén fagyva, korcsolyázó helyül szolgált.

Elbámultunk, midőn kiérve, valami 12–15,000 egyént láttunk a jé-

gen; 5 éves gyermektől 60 éves öregekig voltak a korcsolyázók sorában. Valami különös szép látvány volt már a távolból; közelebb évre, láttuk, hogy e közmulatság és testgyakorlat színhelyét napszamosok tisztíták a hó-tól, és több rendőri felügyelő örködött annak zavartalansága fölött. — Végre egy kerek tóhoz érve, itt leginkább hölgyek és nők korcsolyáztak és sinkóztak, a nők leginkább karosszékben, melynek talpa szánforma és vasalva van, ültek és korcsolyás férfiaktól tolattak előre. — Itt fabódék is voltak fölállítva öltöző és vízbeesés alkalmára száritkozó szobák gyanánt a nők számára. Csak ebből is kitűnik, milly sokat áldoznak az amerikaiak a gyermekek testgyakorlatára s a nők ártatlan mulatságára.

Haza jövőben fáradtak levén, a lovas vaspályán egy kocsiba ültünk föl. — Itt volt leginkább szerencsénk tapasztalni a nők iránti mély tiszteletet; mert bár tömve volt már a kocsi, de a nők azért egész bátorsággal jöttek be, minden nő beléptével egy férfi állott föl, egész tisztelettel s örömmel adván át helyét a belépőnek; úgy hogy mire a város közepére értünk, minden férfi állott, a kocsi közepén függő fogatyukba fogózva; az ülő helyeket mind nők foglalák el. — De nem csak itt, hanem mindenütt határtalan tiszteletben és elsőségben részesülnek az amerikai nők: Isten őrizz p. o. megsérteni egy nőt bár hol is, abban a pillanatban száz meg száz pártfogóra találva, kiknek mindenike kész eltét is föláldozni a megsértett nő óalmára.

Es most át kellene térnem Uj-York város nevezetességeire: de köteteket lehetne írni e borzasztóan nagyszerű világkereskedési városról; mivel azt már sok utazó leírásából bőven olvashatják hazám fiai és hölgyei, s nekem azt az idő és tér sem engedné; azért röviden csak egy itteni nevezetességet említek, mellyről már mult levelemben szó-lottam, az amerikai szép faházakat.

Az amerikai minden tárgyban a gyakorlati oldalt véve, annak nem századokig tartó erősségébe, de a czélnak rögtön megfelelő oldalába helyezi a súlypontot: így van az építészettel is. — Vannak ugyan egyes masszív épületei, mellyek minden tekintetben kiállják a versenyt az európaiakkal; de ez kevés, ezekre azután büszke is; ámbár ha szorosabban vizsgáljuk legfényesebb márvány-épületeit, a hüvelyk vastag márványlapon belől összehányt téglamunka, belsejének pedig általában fából van; mellyet csudaügyesen tudnak kőfallá varázsolni az amerikai kőművesek. Hanem hogy a faépítkezésben mesterek, azt az irigység sem tagadhatja; — hogy fából a leggyönyörűbb munkát csinálják az amerikai ácsok, azt bámulni lehet. — Illy fából készült urilakot ábrázol a mellékelt rajz, mit magam készittem. Az épület egy Orange-i regényes birtok közepén áll; ez azon rustik (falusi) modor egy példánya, mellyről mult levelemben tevők említést. Fedezze a rajz hiányait a jó szándok, reményilem azonban, hogy az épület szépségének, az izlés minőségének kitüntetésére elég alkalmas. *)

A hirlapokat várva várjuk mint a szép tavaszt, melly fájdalom, e tájon, mint hálom, futó árny gyanánt tűnik el.
Cserépy István.

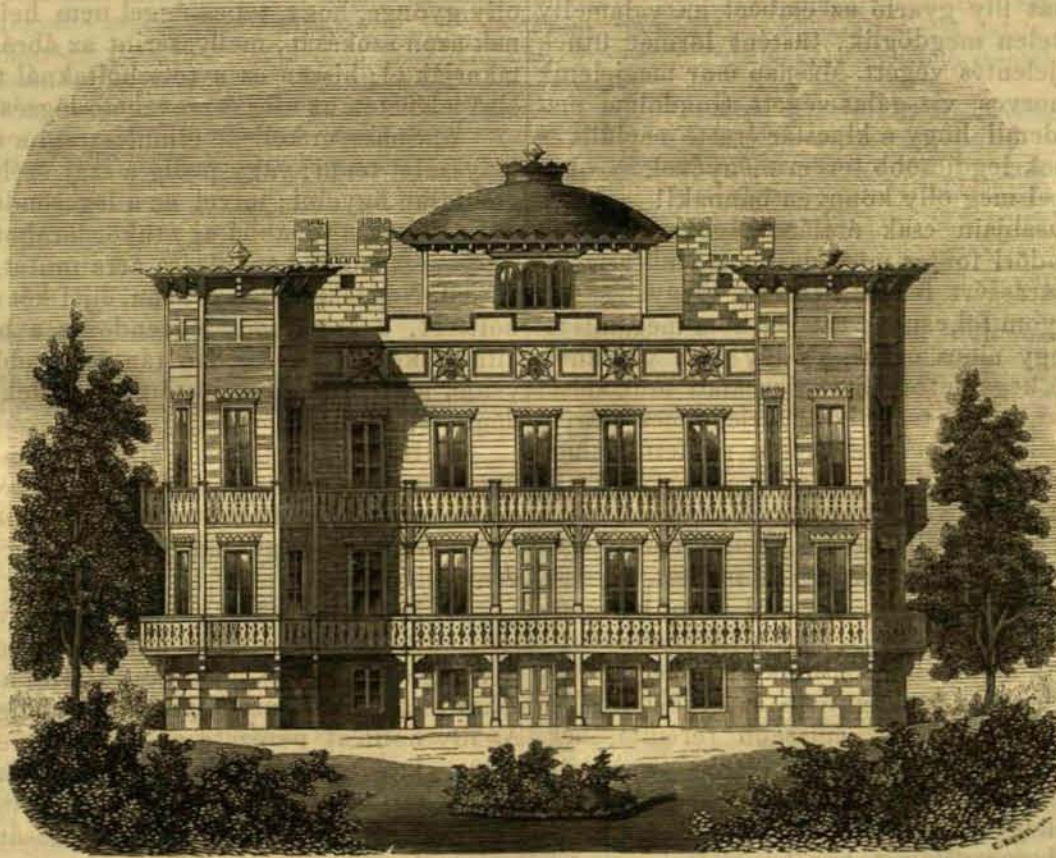
Mit kell tenni a holttest körül temetésig?

Az orvosi rendőrség korunkban még igen gyöngé lábón áll. Vannak ugyan nálunk is orvosrendőri intézkedések a kormány részéről, de a kiadott szabályok vagy ki nem elégitők, vagy ha czélnak megfelelők is, nem tartják meg azokat olly pontosan és kellő szigorral, mint az emberiség jólétére czélzó intézkedés azt megkíváná.

Illyen a többi közt a halottvizsgálat, e kegyeletes eljárás elhunyt embertársaink holtteste körül, mellynél szükségesebb, fontosabb és emberibb alig van az orvosi rendészet körében.

Tudtunkkal a halottvizsgálat országszerte be van hozva, de a kivitel módja olly sükertelen, hogy a kormány ezen intézkedése

*) Mi köszönettel fogadtuk e derék rajzot, s reméljük, olvasóink is szívesen vendik itthoni fémetszőink csinos munkáját.
Szerk.

Amerikai faház, rustik (falusi) modorban.

által elérni vélt szent célját, meg sem közelíti; annyival inkább nem jut kívánt eredményhez.

Lássuk fölvilágosításul példában: vajjon úgy áll-e a dolog mint mondók.

A kormánynak a halottvizsgálat életbeléptetésével két célja volt. Első az, hogy tetszoltan senkit el ne temessenek. Második az, hogy a betegségek följegyzése által az orvosi statistikához, illetőleg a földrajzi fekvés szerint előforduló betegségek minőségéhez adatok gyűjtessenek.

Hol orvosok végzik a halottvizsgálatot, ott szó sem lehet arról, hogy a czélnak megfelelő szigorral és tudományos pontossággal ne vezetnék a naplót. Amde tudomásunk szerint is sok helyen borbélyok, sőt mi ennél is több, faluhelyeken, tanulatlan egyszerű emberek végezik ezen orvosrendőri fontos működést, kik ha tán némi szabályokra betanítva vannak is, a szabályok ildomos és lelkiismeretes alkalmazására nem is köteleztethetnek; de némely emberben undort és iszonyt is okoz, kiváltképen az eltorzult holttest látása; szóval, a rendőri törvény szigora szerint kívánni sem lehet tőlük, hogy elmulasztás ne történjék és szarvas hibákat ne kövessenek el.

Nem régiben egy különben jól rendezett községben járván, és megfordulván a lelkésznél is, egy becsületes ember lépett be hozzá, kiről megtudván azt, hogy a falubeli halottvizsgáló, akaratlanul is felsohajtottam: Istenem, hát illy gyarló az ember! ha valamely községben egy barom hirtelen megdöglik, tüstént lármát ütnek és a szolgabíróhoz sietnek jelentés végett. Másnap már megjelenik a megyei főorvos és baromorvos, vizsgálat végett. Gondolám magamban, egy barom megérdemli, hogy a kincstár érette napidíjt és fuvarpénzt fizessen, Istennek legdicsebb teremtményével, az okos lélekkel felruházott emberrel meg olly könnyen bánnak!!

E népszerű lapok hasábjain csak általánosságban említvén meg, miszerint ez orvosrendőri fontos működést mindenütt orvosnak kellene végezni, ki eljárásáért felelős: tüzetes tárgyalását az Orvosi Hetilap részére hagyom föl, csupán azt jegyzem meg, miszerint az nem mentség, hogy nincs orvos, és így nem végezheti mindenütt tanult orvos a kegyeletes halottvizsgálati működést! Van minden járásnak orvosa, és alig találni olly terjedelmes megyei járást honunkban, hova, kellő előleges intézkedés mellett, halottvizsgálat végett, ki ne rándulhatnának a járásbeli orvosok... Vagy ha ezek nem végezhetnék el, vannak a megyei járásokban itt-ott elszórva orvosok, kik annak teljesítésére állami tisztességes (de nem a szegény nép által egyenesen fizetett) díj mellett, köteleztethetnének. Vagy ha nem is volnának, egyedül a m. kormány intézkedésétől függ, hogy legyenek, még pedig haladék nélkül.

De csak szálljunk magunkba s elmélkedjünk kissé kegyelettel a halandó ember végsorsa fölött: nem guny-e az orvosi rendőrségnek, nem lealacsonyítása-e Isten legnemesebb teremtésének, faluhelyeken azon egyszerű tanulatlan embert bizni meg halottvizsgálattal, ki szép üsző tinója s tulka mellett izzadva jár el, és kísérletlenül mitem hagy, hogy megmentse azt a bajtól, amde ha családja közöl valaki megbetegszik, azt, bár lelkésztől gyakran hallja is, hogy fübe fába gyógyszeröt adott Isten, — a sorsra bizza.

Illy szomorú árva ágon levén még nálunk az orvosi rendőrség, addig is, míg a m. kormány e kegyeletes ügyben véglegesen intézkednék egészségügyi osztálya által: korszerűnek és szükségesnek tartjuk elmondani, vagy, ha volt is már elmondva, ismételné, azon bánásmódot, melyet a holttestek körül követni kell annyival is inkább, mert ez a halottvizsgálathoz is némi utasításul szolgáló és tán figyelemre hívja föl a községek előljáróit, miszerint részükre a m. kormány által javasolt községi orvosoknak elkerülhetlen szükséges voltát megismerve, csupán is azért kellendene folyamodniok a m. kormányhoz, hogy azoknak fizetése ne a községek terhe legyen, hanem az állam fizesse őket, mint az állam hivatalnokait.

Lássuk tehát azon bánásmódot mit a holttest körül követni kell, míg olly állapotba nem jut, hogy a valóságos halálról semmi kétség, és a földi életre való ismétli fölébredéshez, legkisebb remény sem lehet:

1. A kiállott halálharcz után, vagyis a végső lehellet eltünvén, a szemhéjakat gyöngéden össze kell fogni. Hogy pedig az alsó ajak leesését megakadályozzuk, ez alá egy összegöngyölgetett kendőt teszünk, még pedig ollyaténképen, hogy a száj szélei egészen ne legyenek bezárva. Azon, csaknem mindenütt szokásos eljárás, mellyszerint alig adván ki végső lehelletét az elhalt ember, máris

felkötik állát a fején köröskörül, czélszerűtlen, sőt veszedelmes, mert általa a száj egészen becsukódik, és így a netalán történhető huhukolás, üveg vagy tükör lapjára meggátoltatik, pedig halottvizsgálásnál az egy a legfőbb teendők közül. A fej és mell kissé fölelemelt helyzetbe hozandó; de a fejpárnának sok helyen szokásban levő ide s tova huzogatása a haldokló alatt, ennek kimulását akarván ezáltal könnyíteni, semmiesetre meg nem engedhető eljárás.

2. A szoba mérsékelt meleg s a holttest kellően betakarva legyen, hogy hideg és léghuzam ne érje. Legtanácsosabb 10—12 óráig a holttestet azon helyzetben hagyni, mellyben a halál órája bekövetkezett.

3. A holttest megmosatása előbb ne történjék, mint 4—6 óra mulva a kimulás után, és mindenesetre a halálos ágyban. Ezután a szükséges halotti-ing vagy burkony reá adandó s alóla a nedves ruha s ágyneműek kiszedtetvén, a testnek kellő fekvését és helyzetét meg kell adni a megmerevedés előtt.

4. Az ugynevezett szemfedél, mellyel a holttest ábrázatját szokás eltakarni, különös figyelmet érdemel. Vannak olly tájékok, hol a holttest ábrázatját 24 órával a halál után fedetlenül hagyják. Ez azért történik, hogy a légy és más féreg ellen megóvhassák, pedig ezt épen úgy elérhetik, ha könnyű, átlátszó kemét használnak szemfedélül. — A tetszoltak légzése eleinte olly gyöngé, hogy teljességgel nem helyeselhetjük némely tájéknak azon szokását, mellyszerint az ábrázatot nedves ruhaneművel takarják el; hiszen ez a tetszoltaknál tán mutatkozható ébredési első jelenetet, az alig észrevehető légzést, egészen felfogja.

5. Sohasem kellene elmulasztani a megholtak orra elé egy pehelyszálat tenni; vagy pedig a száj széleihez, és ennek mozgására gondosan figyelni; mivel ez a legcsöndesebb lehelésre is megmozdul. Czélszerű továbbá egy tükördarabot több ízben az orr elé tartani, mert ennek bepárázása arra mutat, hogy a légzés még tart.

6. Nappal minden órában, éjjel két óránként megvizsgálendő a holttest, a szemfedél leveendő és a bőr hőmérséklete tapintás által kikémlendő. — Ha tán legkisebb változást lehet is észrevenni, mi tetszhalálra mutatna, haladék nélkül orvosért kell küldeni. —

7. Halott-csarnokok a községekben még sehol sincsenek, pedig erre nagy szükség volna, kivált szegény embereknél; mert a holttestet a lakszobából nem tudván hova tenni, többnyire istállóba, pinczébe, vagy hideg kamarákba rejtik el, orvosrendőri törvény ellenére.

8. Mihelyest a test feloszlásának, vagy is a rothadásnak első jelei mutatkoznak, a szoba ablakait ki kell nyitni; eczettel és mészhalvaggal (Chlorkalk) gyakran füstölni a szobát, ahhoz képest amint a holttest szaga mutatkozik, vagy pedig a betegség ragályos volt. Az illy holttest párázata az élő embereknek ártalmára levén, az orvosnak, vagy ennek nem létében a község lelkészenek és előljáróinak kell gondoskodni minél hamarábbi eltakarítatásról, a sirgödörnek szokottnál mélyebbre ásatásáról és a koporsó kiszurkolatásáról.

9. A teherben levő elhalt nőket orvosi látomozás nélkül soha sem szabad eltemetni. Ugyszintén a hirtelen, véletlen halállal kimultakat, öngyilkosokat sem szabad orvosi engedély nélkül eltakarítani.

10. Kiknek köteleességükben áll, holttestek körül forgolódni, gondosan figyeljenek arra, hogy szájukat gyakran öblintgessék vízzel vegyített eczettel, és éhgyomorral ne is közelítsenek a már megindult holttesthez.

11. Ha a holttest körül örködő venné észre, hogy tetszhalál jelei mutatkoznak, ne ijedjen meg és ne rémüljön el, hanem többek jelenlétében addig is míg orvosi segély érkeznek, következőleg kísértse meg a fölélesztést: a tetszhalott állát kissé huzza le a mell felé, és figyeljen reá, vajjon magától vissza megy-e. Tegye kezét a szivgödörre s vigyázzon a sziv verésére. Pelyhet és gyertyát tartson az orra alá, tükört a száj elé, gondosan figyeljen reá, vajjon mozog-e a pehely és gyertya világa, s homálylyal bevonul-e a tükör színe. Ha mindezek arra mutatnának, hogy tán az élet utolsó szikrája még nem aludt ki, tüstént hideg vízzel kell megföcskendeni a tetszolt ábrázatját; orra alá erős eczetet vagy szeszt tartani; halántékait ugyancsak evvel mosogatni; karjait, lábait, hátgerinczét és szive tájékát dörzsölgetni, boros vagy pálinkás ruhával, a mit leghamarább kaphatni. Továbbá a fölélesztési eljárásnál soha

sem kell feledni: miszerint a légzésnek mesterséges utánzása igen sokat tesz, következésképpen a mellhast kétoldról a tenyerekkel gyöngén lefelé kell nyomni és ismét fölereszteni. Lelkiismeretes kötelességüknek tartásuk pedig az illetők, minden ilyen esetben tüstént orvosért küldeni, tudván azt, hogy csak egyetlen tetszholtnak föleresztése is bőven megjutalmazza a sokszor és több ízben sükernélkül tett kísérletet.

Dr. Kun Tamás.

A Kreml Moszkvában.

A Kreml, egy nagy erősség, Moszkva városában a Moskva vize mellett. Olly nagy kiterjedéssel bír, hogy csak megkerülése egy óránál több időt vesz igénybe. Ujabb időben legközelebbi környezetét angolkert idomu sétányok díszítik, és ennek fái közül látszanak mintegy kiemelkedni az erős falak és magas tornyok.

Ez építészeti csodamű bámulatra ragadja a szemlélőt. Egyenetlen téren áll és a bástya erős falai különös alaku tornyaikkal majd magasabban, majd alacsonyabban állnak a talaj szerint, mit az emelkedés vagy lapály képez.

A falakon fölül paloták, muzeumok, tornyok, templomok és fogházak tömkelege látható, melyek a régi muszka fejedelmek e kedvencz lakhelyét az országban legszebbé és mint egy nemzeti szentélylyé tették. Messziről nézve a Kreml úgy tűnik ki, mint egy királyok városa, építve a nép városának közepette, mert falaival, mint sziklával, messze túl emelkedik a közönséges emberek laka felett.

Három fő bejárás vezet a Kremlbe, melyeket szent kapuknak neveznek; legszentebb ezek közt a Megváltó kapuja (spas worota).

A Kreml falai nagy háromszöget képeznek, melyeken belől állnak Moszkva városának legjeleseb történeti emlékü épületei, a város legszentebb templomai a csárok, patriarchák és metropoliták sírjával, a régi csári palota maradványai, új csári paloták, nevezetes zárdák, szertárház, tanácsépület stb., mind megannyi építészeti emlékek az orosz történet minden korszakából,

mert még eddig minden orosz uralkodó igyekezett a Kremlt valamely építménnyel díszíteni.

A régi csári palota maradványai, a nőlak (Terema gynecium) és koronázási terem (Granoritaja Palata). Két szürnya ez, a francziák által elpusztított palota föreszének, melynek helyén most a Sándor csár által emelt Sándor-palota áll. Ez új palota mellett és evvel lépcsők által összeköttetésbe hozva áll az említett két ó-épület. A Terema (nőlak) esudás építésü; úgy néz ki, mint egy kihuzott látcső: fokozatosan minden emelete belebb vonul, míg a legfölső már olly szűk, hogy csak egy csarnoka van.

A Kreml épületeinek stylje sajátos, mely nem hasonlítható össze semmiféle egyéb styllal. Nem görög, nem góth, nem új- vagy régi byzanci; nem emlékeztet az az Alhambrára, sem Egyiptus, Görögország, vagy valamely más kor vagy nép műveire, nem Indiára, nem Chinára, nem Rómára. Egy szellemű francia azt *csár-építészetnek* nevezte.

A koronázási terem, szintén furcsa épület, mely egészen köb-alakban építve, mint egy láda áll a Sándor-palota mellett. A székesegyház teréről, az ugynevezett vörös lépcső (Krassnoje Krnilzo), ez épület második emeletébe vezet, mely semmi egyebet nem foglal magában, mint a régi és újabb csárok koronázási teremt. Midőn a csár a székesegyházban már fölkenetett, e terembe jön a vörös lépcsőkön fel. — Egy előtereme is van, falfestményekkel díszítve, melyből szűk, alacsony ajtó vezet a trónterembe, mely igen alacsony s boltozatának ívei összefutva, a közepén álló négyszögü oszlopra támaszkodnak. Koronázáskor ez oszlopra aggatják mutogatás végett, a különféle koronázási díszítményeket. Miklós csár koronázása óta a falak vörös bársonnyal vonják be, melyen kivarrottan fölvaltva az orosz sas és N. I. (első Miklós) betű szemlélhető. Az alacsony ablakok falain szintén a csimerek, egy szegletben a zenészek padjai, másikkban a bársony mennyezetü trón szemlélhető. Itt szokott az új csár, nevével oldala mellett s egész díszbe öltözve, először helyet foglalni és ebédelni. A tróntól jobbra ülnek a papok, balra a nemesek.

Mióta a csárok nem laktak Moszkvában, a Kreml fénye is halványul és varázsa is gyengül, melyet az oroszra gyakorolt, úgy hogy egy század mulva aligha fog többnek tekintetni tisztas régiségnél.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton a színházban.

XCIX. Levél. Régi pénzek, bodzafa-tilinkó, Rónai, új rendezés.

Nem tudom, van-e abban a babonában valami, hogy mikor az ember valami hosszú utra indul, ballábbal lép-e ki a házból, avagy jobbal? s megindulásakor *kivel mivel* találkozik? A színházi új év a Régi pénzekkel kezdődött, mely mint tudjuk köztiszteletű Fáy Andrásunk mindig kedves szindarabja; tehát csakugyan *jobb lábbal* léptünk ki. Ennél a darabnál az a sajátos malérom van, hogy mindig el akarom lesni azt a pillanatot, mikor a vén zsugori kezéből kiütik a sok tojást a földre, hanem olyankor mindig hoz oda valakit a büne, a ki el kezd molesztálni, s addig infesztál, míg egyszer csak a nagy zörgést és nevetést hallom, s megint nem láttam, hogy ütötték ki a tojást a kezéből. Remélem, hogy lesz még alkalmam ezt is megláthatni. — A kivel pedig az uton találkoztunk, sem volt valami ominózus perszóna, hanem inkább egy nagyon derék fiatal ember, egy izmos vállas székely ifju; a ki saját nemzeti hangszerünket, a tilinkót, mutatta be a két-kedő közönségnek. És a derék székely fiu két este tökéletesen kivivta ama parányi egy arasznál nem nagyobb kis bodzafuvolyának a méltó rangot minden más civilisált hangszerek európai kongresszusában, mert abból a legművészebb, a legnehezebb változatokat bámulatos könnyűséggel varázsolta elő: de mit művészet? mit változatok? az a fájdalmas, melábus költészet, a mi e kis igénytelen hangszereből sir felénk, ez teszi azt százszorta érdekesebbé minden fujni, huzni és dörgetni született instrumentumnál. A közönség általánosán el volt ragadtatva: egy pár püsszögöt kivéve. (A tilinkóról tudva van az, hogy a farkas a berekben nem állhatja ki a szavát, míg a báránykák tánczolniak mellette.) — Rónai is bemutatta magát Dózsa Györgyben, a fiatal színesnek gyönyörű hangja van és nemes tüzzel játszik, majd ha e szép hangnak dörgeése mellett annak halk árnyalatait is használni, e nemes tüzzel művészi nyugalmat is páritani megtanul, akkor valóban méltó tagja fog lenni a pesti nemzeti színháznak, melynek hivatása, a valódi tehetségeket művészi értékre emelni. Ránézve is nagyon üdvös leend Egressy visszajövele, hogy annak bevégzettebb tökélyü mintaképen studiumait gyakorolhassa. A közönséget meglepi az új jelmezek dísz és korszerűsége. Valahára visszanyerték magyar öltözeteink az örökké sajátos nagy gombokat, s elhagyták a törökös és szerbes divatot. Az is megjegyzésre méltó, hogy az előadások jó félórával hamarabb végződnek, olly pontossággal és gyorsan megy nem csak az előadás, hanem a felvonások és változások közti rendezés is. Tehát elmondhatjuk, hogy nem léptünk ki ballábbal a hosszú utra.

Kakas Márton.

Tölem is egy szó, a sok szóra.

(Vége.)

Mi már a zenét illeti, itt is az *eredetiség* fődolog, és pedig annyira szent, hogy megvetést érdemel, ki azt ki akarja forgatni. *Táncz- és népdalokban* első dolog az *eredetiség*! Ezt kötöttem én sok magánlevelemben is Frank Ignácznak szívére, és remélem, fogja is tanácsomat fogadni. És Istenem! mégis

engem vádoltak, régi elveimhez való hűtelenséggel, pedig én csak azon szempontból szólottam Frank mellett, hogy ő sok eredeti új gondolatot talál fel; mi vajmi nehéz, miután a *Bihari*, *Lavotta*, *Csermák* szellem, már egészen ki van merítve. A hiba ott van, hogy Frank néha egy idegen gondolatot ügyesen megmagyarosít, de azután a nóta kiegészítésére idegen szellemű ideákat tesz be, és ezáltal vesz az eredetiség. De ezen könnyű segíteni, *Frank jó munkáit tartuk meg, a rosszat tegyük félre!* de azért Frank kitünő egyéniség a muzsikai republikában, az tagadhatatlan. Franknak az igazat megmondani szükséges volt, de pálczát törni egészen munkái felett, ezt nem helyeslem! Homerus is szundikált néha.

Mint mondtam, tehát, az *eredetiség tánczban és népdalokban*, az első, és e részben Széfnfy, Pecsényánszki, Simonffy Kálmán valóban legnagyobb dicséretet érdemelnek. Csak irjanak sarkantyú alá való szép lassukat és verbunkos tempóban, hogy a régi eredeti lassu magyar táncz lábra kapjon. A mi azonban az olly magyar zenét illeti, mely a tánczban és népdalokon kívül van, az más nagy mező! itt már más szellem van! *Saloni darabokban, magyar quartettekben, fantáziákban, magyar operákban*, már ott a magyar gondolatok, csak mint *kiegészítő részek* tűnnek fel, avagy mint *alap-gondolat*, mely azután a képzelet és érzelem hullámszerűen millióképpen variálódik. Jelesen: magyar operát írni lehetetlen úgy, hogy minden betű magyaros legyen; ezt próbálta a genialis Ruzsitska is, „*Béla futása*“ nevű szép operájában, de nem boldogult! Tisztán eredeti magyar zene, csak *nemzeti táncz-notákban* létezhet, *népdalokban és az ugynevezett lassu régi palotásokban is*. A mi ezen kívül van, az már más mező, miről könyveket lehetne írni. De hagyjuk ezt. — Mentsük meg *táncsainkat és azok senjét* az elkorcsosodástól és eleget tettünk.

Engedje meg a kegyes közönség, hogy itt még némelly dolgot megpendítsek. Vajjon miért nem akad valaki köztünk, ki Ruzsitskának eredeti magyar operáját, a „*Béla futását*“ mostani szellemhez képest átdolgozná? Ez opera *nyitánya* igen szép magyaros; magában az operában, eredeti *magyar duettek, áriák* stb. találatnak, de nincs kéz, mely azokat kipallérozza. Erkel Ferencz ezt tehetné, de — ő nem teszi. Doppler, fájdalom, elhagyott minket. Császár, a „*Kunok*“ szerzője, meghalt; nem akad senki, ki a dologba vágjon; — pedig méltó volna, ez operát kidolgozni, a mi hiányos, idomítani és hozzátenni. Pompás új magyar opera volna, és *tele eredetiséggel*. Én a „*régi magyar zene gyöngyével*“ munkálkodom, melynek 3-dik és 4-dik füzeté e napokban jelent meg, de másképp is lelkelem meg van törve! — nem tehetem. Más jeles fiatalabb zene-notabilitásaink, mint Simonffy, Széfnfy, Fáy Gusztáv, Fáy Antal, Nyizsnyai, Pecsényánszki, Frank és mások belevághatnának e mezőbe. Vagy irjanak önök új magyar operát, ne féljenek, ha buknak is, kétszer, háromszor; negyedszer diadalt aratnak. E sors Rossinit is érte! Mert az mégis csak szörnyűség, hogy a nemzeti színháznak, „*Bátori Mária*“, „*Hunyady László*“, „*Ilka*“, „*Benyovszky*“ és a „*Kunok*“ kívül alig van egy eredeti operája; holott a derék Ruzsitska „*Béla futásában*“ olly szép anyagot hagyott maga után.

Vége, ugyan miért nem akad ember országunkban, ki édes eleinknek

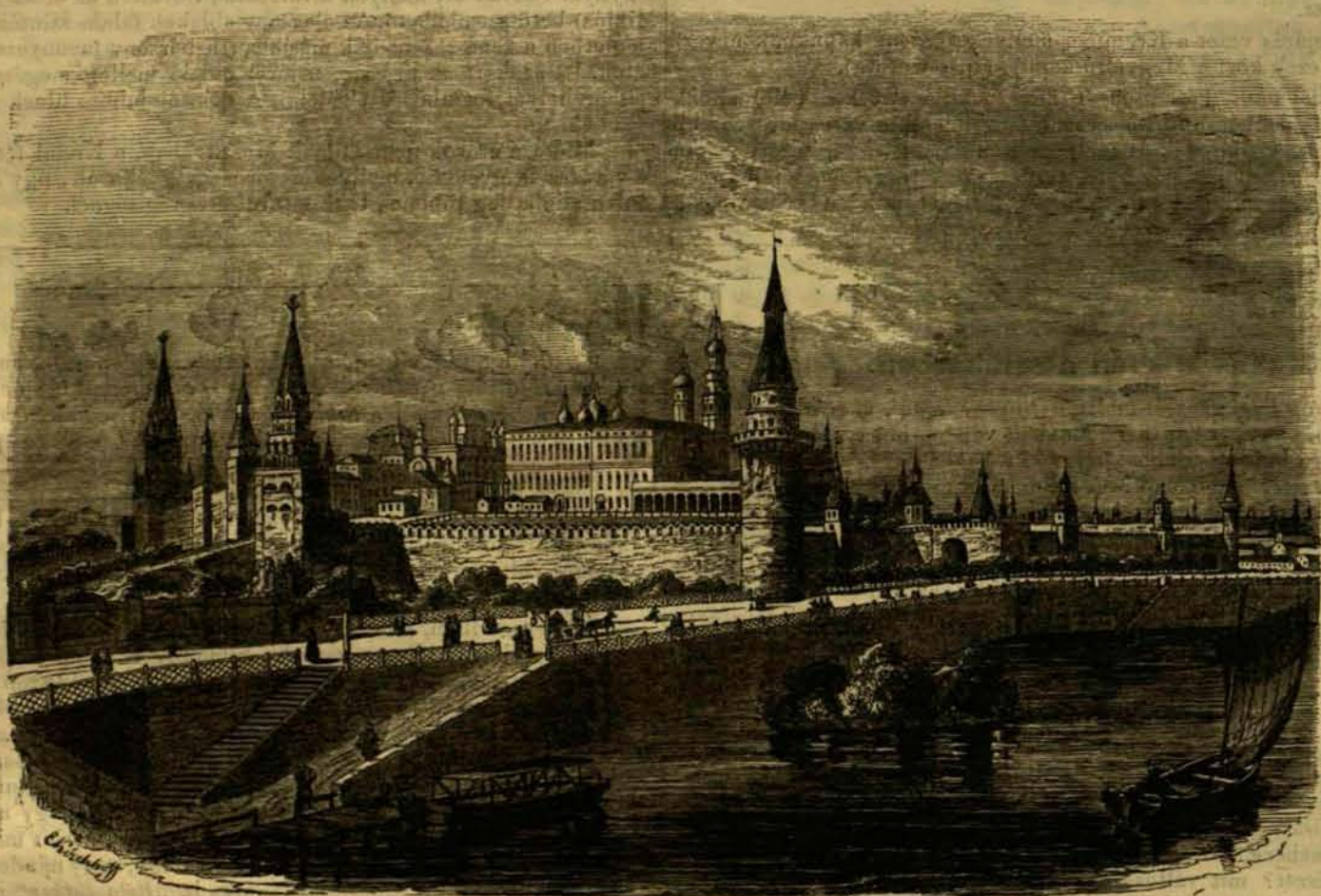
historiai dicső hangszerét, a *tárogatót* igyekeznek felfedezni? A *tárogató*, igaz, többé nem létezik, de azért *egészen el nem vészett*. Nyitrán még nem rég fújták gróf Károlyi Lajos installációján és Török János ur a „Magyar Sajtó“-ban, a mit róla tudott, a legnagyobb lelkesedéssel tette közre. Miért nincs ember, ki azt *Nyitramegyében* kipuhatná, *hogy ki fujta a tárogatót!*? Ha ezen egyéniség feltalálható, e hangszer azonnal lábra kaphat; pedig soha hangszer, *a magyar szívre* jobban nem hatott, mint a *tárogató*, egyhangulag ezt mondják régi embereink és krónikáink. Az eredeti Rákóczy-nóta is azzal kezdődött. Benkő Sámuel, Heltay Gáspár is szól erről. Hallom, hogy Szerbiában még létezik e hangszer. Egressy Gábor is emlit illyes valamit „Naplójában“, de hiában, illyesekkel senki nem gondol. A pesti nemzeti zene-egyesületnek szép feladat volna, ezen hangszert feltámasztani; küldjön ki egy értelmes embert Nyitrába, Szerbiába, vagy a hol e hangszerek nyoma van, és a *tárogató* mentve lesz. Leopold koronáztatásán Pozsonyban még fújták, szintugy Egerben Fux és Fischer installációján, és mint mondtam, legközelebb Nyitrán, Károlyi Lajos gróf beiktatásán. Nem nehéz volna tehát Nyitrán kitudakozni, ki fujta e hangszert a banderiumban? Csak meg legyen a hangszer, és hangot adjon, a többi cigányaink majd kifujják rajta, ha a hangszer természetét megismerik. A *tárogató* egyenesen Ázsiából jött ki eleinkkel.

Végre kérem fiatalabb hazámfiat, tanuljanak hegedülni, mert a *hegedü a lelke a magyar zenének*. Dicső egykori dilettánsaink már kihaltak; az *egy Svastics* van még. Igaz, zongorán is lehet e részben sokat tenni, és ha sza-

ügyetek köttettek bizonyos tulipánhagymák szállítása iránt, és ha (mint volt rá példa) csak két illyen hagyma volt vásáron, eladták házukat, összes javaikat, csakhogy az árkülönbséget kiegyenlíthessék. Szerződéseket kötöttek és ezeket fizettek le olly tulipánokért, melyeket sem az alkuszok, sem a vevők, vagy eladók nem láttak. Az alkmári városházban maig is olvasható egy okirat, mellyből kitűnik, hogy 1637-ben mintegy 120 darab tulipán az árvaház javára nyilvánosan kilenczvenezer forintért adatott el. Egy tulipánnal üzérkedő néhány hét alatt 60,000 forintot nyert. Csupán egy városban a tulipán-kereskedés pár év alatt 10 millió forintot hozott forgalomba.

Érdekes adomáknak sem vagyunk szükében, mellyek ezen időből fennmaradtak. Illyen például többek közt a következő: Egy kereskedő egy tulipánhagymát vett 500 fton. Nemsokára egy hajólegény árukat hozott a kereskedő számára, ki amazt megvendéglendő, heringet és sört tétetett eléje. A hajós mepillantja az asztalon fekvő 500 fton tulipánhagymát, s azon hiedelemben, hogy az csak közönséges vöröshagyma, kapja magát meghámozza és megeszi a hering mellé. Ez az egyszerű ozsonna többbe került a kereskedőnek, mintha az Orániai herceget vendéglelte volna meg. — A tulipánokon minden ember nyert, és senkisémet vészett. Szegény emberek rövid nap alatt meggazdagodtak; sokan potom áron eladták mindenüket, hogy tulipánokat vehessenek. Egy valaki 2500 ft. értékű javait adta oda egy különös fajtájú tulipánhagymáért, egy másik uj kocsiját s két lovát szerszámostól, egy harmadik 42 hold szántóföldet stb.

Igy folyt ez a szerencsétlen játék egész 1637-évig, midőn hirtelen

A Kreml Moszkvában. — (Lásd a szöveget 175. oldalon.)

bad csekély parányi személyemről szólani, én is sok könyüt kicsaltam életemben magyar nóták játszása által, sok *Éljent* és *Vivátot* kaptam, de azért most is azt mondom, a magyar zene lelke a *hegedü*, és mint mindig hallám szüleimtől, a *tárogató*. — Gróf Fáy István, az uralkodó és jeles máltai rend vitéze.

Adatok a tulipán történetéhez.

Dívatvirágok mindig voltak s lesznek. Hogy milly nagy szerepet játszottak a tulipánok Hollandiában a tizenhetedik században, azt tán még sokan nem tudják. Erre nézve Wirth Miksa „Geschichte der Handelskrisen“ czimű munkájában 1634—1638 évekről következő adatokra akadunk:

A tulipánok a mondott években a kereskedelmi cikkek közt igen tekintélyes helyet foglaltak el; az adásvevés a tulipánok sulya szerint, s börzeszerűleg történt. Pénz, ruha, butorok, barmok sőt házak és telkek is adattak, vagy köttettek le e haszontalan cikkekért. Egy régi hallandi okirat szerint nemesek, kereskedők, iparosok, hajósok, földmivelők, napszámosok, szolgák, szolgálók, szóval minden rendű és rangu emberek megfoghatlan szenvedélyvel adták magukat a tulipán-kereskedésre. Minden városban voltak bizonyos kocsmák, mellyek börzeépületekül szolgáltak, hol naphosszat a legtarkább embertömeg sürgött-forgott, alkudozva és szerződéseket kötve tulipánok felett. E tulipán-börzéknek saját törvényeik, jegyzőik és írnokaik voltak. A tulipánhagymák olly keresett cikkek voltak, mint 1856-ban a hitelrészvények, és valóban e növények azon kor részvényeinek tekinthetők.

megfordult a koczka. Az emberek szép álmukból a legborzasztóbb valóra ébredtek föl. Kik még egy héttel előbb néhány tulipánhagyma birtokában gazdagoknak képelték magukat, most szomoruan, hűledezve tekintettek hagymáikra, mellyekért többé senki egy garast sem akart adni. A tulipán-üzletből eredt szerződéseket a vevők megszegték, a bírák pedig az innen támadt panaszokat visszautasították; a végrehajtások napirenden voltak. Hiában tartottak a tulipánkereskedők nyilvános gyülekezetekben hatalmas szónoklatokat annak bebizonyítására, hogy a tulipánok most is érnek annyit, mint egy héttel előbb. Az illy szónoklatokat zajosan megtapsolták, hanem azért a tulipánokat senkisémet vette többé. Semmiféle hatalom nem segíthetett már a dolgon. Az egész játéknak az lett a vége, hogy a tulipánüzletből egy-két ember meggazdagodott, a legnagyobb rész pedig koldusbotra jutott. Sok év kellett arra, hogy az ország az innen támadt vereség után ismét felüdülhetett.

Irodalom és művészet.

+ (A *Teleki-féle drámai pályázás eredményét*) az uj bírások f. hó 18-án tartandó akadémiai ülésben fogják közzétenni.

+ (*Szelestey László*), újabb verseiből egy füzetet bocsátott közre „Pásztororák“ czim alatt. A füzet 107 lapra terjed, s kapható 75 uj krajczárért.

+ (*Paulikovics Lajos*) történeti beszéleyeinek első kötete is megjelent e czim alatt: „Nefejejtsek a történelem mezejéről.“ Négy beszélyt tartalmaz, s megszerezhető 2 ujfért.

⊙ (Szalay László új történelmi munkája) „Adalékok a magyar nemzet történetéhez a 16-ik században“ mult héten jelent meg Ráth Mór kiadásában. A jelen gyűjteménybe sorozott dolgozatok először külön folyóiratokban elszórván láttak világot, most javítva s bővítve jelennek meg egy kötetbe öntve. Nem kételkedünk, hogy a mint már első ízben figyelmet ébresztének, most az olvasó közönség rokonszenvével még inkább fognak találkozni. E dolgozatok történetünk több nevezetes pontjára vetnek az eddigénél több világot s mint Szalay László minden történelmi dolgozata, nagy fontosságuk történetírásunkra nézve.

+ (Sarkady István) előfizetést nyit „Arany hullámok a történelem tengeréből“ című újabb történelmi beszélyeire. Előfizetési ár 1 új for. A mű május hóban fog megjelenni. Szerző biztosítja programjában a közönséget, hogy novellái „kedvesen gyönyörködtetők.“ Nagy szó. Majd elválik.

— (A „Nefejejs“ című új divatlap) Bulyovszky Gyula szerkesztése alatt mult vasárnap kezdte meg pályáját. A csinos kiállítás mindenütt kedvesen fogadtatott. Tartalmára nézve sok jót van okunk remélni a lap további folyamától, főképp ha a kiválólag csevegő és nagyon is czukros modor kissé keményebb dolgokkal vegyítették. Örvendeni fogunk mindnyájan, ha a magyar nők kezén megforduló számtalan külföldi divatlap özönének a „Nefejejs“ is segíteni fog gátot vetni. (Sajnáljuk, hogy szavunkat nem fogadta, s orthographiai hibával lép életbe. Azon virág, mellytől a lap nevét kölcsönzö, Nefejejs [mint főnév]; az elfogadott Nefejejs pedig az ige parancsoló módja, s azt jelenti: *Memento!* — Vagy tán csakugyan ezt akarja kifejezni a lap czime? De akkor ne nevezze magát virágnak. Nekünk pedig engedje meg a grammatika érdekében ezen ismételt, utolsó felsehajításunkat.)

⊙ (Uj gazdasági lap.) A „Falusi Gazda“ szerkesztését jövő május 1-től Érkövy Adolf letévén, azt Galgóczy Károly veszi át, Érkövy Adolf ur pedig, mint szerkesztő-tulajdonos, ugyanakkor egy külön gazdasági lapot indít meg, mellynek czime „Magyar Gazda“ leend. Alkalmazva lesz ez a nép minden rétegéhez, s ára májustól kezdve új évig, vagyis nyolcz hóig, 4 ujft. (tehát egy évre számítva 6 ujft.). E lap a mezőgazdaság minden ágára ki fog terjedni, s minden egyes ág külön szakember vezetése alatt lesz. Rendes rovatai lesznek a gazdasági gépek, eszközök ismertetése *rajssokkal*; bel- s külföldi *lapszemle*; bel- s külföldi piaci árak s kereskedelmi mozgalmak; a hazai s külföldi gazd. egyletek működése; vidéki közlemények stb. — Csak örvendeniünk lehet gazdaközönségünk értelmiségének olly fejlettségén, melly most már három gazdasági lapot vesz igénybe s kétségkívül fenn is fog tartani.

+ (A soproni evang. tanuló ifjuság egy része) saját körében hetenkint fölolvásokat tart a legjelesb magyar írók műveiből. E fölolvásokban több előkelő hölgy is részt vesz. Vajjon e derék ifjak érdemelnek-e nagyobb dicséretet, vagy azon széplelkű hölgyek, kik azáltal, hogy e fölolvásokon megjelennek, olly nagy érdekeltséget tanusítanak a magyar irodalom iránt?

— (A nemzeti színház titkára, Csepregi Lajos) felszólítja a Teleki-féle 100 arany díjt nyert „Telivér“ című vígjáték ismeretlen íróját (ki magát, mint tudjuk, egyszerűen Péter Pálnak nevezé), hogy a szerep kiosztás iránti véleményét az igazgatósággal minél előbb közölni sziveskedjék. — Bizonyítja ezen felhívás azt is, hogy a szerzőségi titkot csakugyan lehetséges megőrizni, bármint kételkedjék is ebben még mindig a Hölgyfutár. Hallgatni — arany, és alapszabály, és „férfiasság.“

— (A nemzeti színházban) jövő héten kerül színpadra Dux Adolf új 1 felv. vígjátéka: „Pestre kell menni!“ Ugyanekkor fogja magát hallatni a magyar zeneszerzők magy. zeneszerzői dicséretesen ismeretes Kéler Béla karmester az ő jól betanított zenekarával.

+ (Lisztnek a magyar zenéről és cigányokról írt műve), egyszerre magyar, francia és német nyelven, nemsokára meg fog jelenni. E munka nemzeti zenénk tekintélyének emelésére kétségkívül jó hatással leend.

+ (A nemzeti színháznál), úgy halljuk, új vig-operára készülnek, mellynek czime: „Mind álarcban,“ s szerzője Verdi.

+ (A hangversenyek) most napi renden vannak fővárosunkban. E hó 10-én Goldmark Károly fiatal zeneszerző rendez egy hangversenyt az „Európa-teremben.“

+ (Nemzeti színházi játékkrend mártius hóban.) Volt összesen 30 előadás; e számból tisztán színmű 17, tisztán operai 8, vegyes 3, ballet 2, Színrekerült eredeti darab 9, idegen 8, magyarosított 1; eredeti opera 1, idegen 7; újdonság 2, u. m. „Angyal Bandi,“ Feleki eredeti népszínműve, s „A féltékenység vígjátéka,“ című fordított vígjáték. Mint vendégek léptek föl: László József nyugdíjazott tag egyszer s utolszor, Huber Ida háromszor, Reichel prágai tenorista ötször, Oxford Amalia zongoraművész és Dubez hárfaművész, egyszer. — Jobban díjazott színészeink elfoglaltsága következő volt: 16-szor lépett föl Szilágyi, 14-szer Tóth József és Udvarhelyi Miklós, 10-szer Feleki, Lendvai és Tóth Samu, 8-szor Felekiné Lendvainé és Réthi, 7-szer Füredi, Hegedüs, Kőszegi és Némethy, 6-szor Eötvös Borcsa és Szathmári L.-né, 5-ször Barhány és Jókainé, 4-szer Aranyváry Emilia, Beaza, Ellingerné, Ellinger, Fehérvári Mari, Hegedüs, Hollósy L.-né, Szigeti és Szerdahelyi, 3-szor Campilli, Egressy és Komlossy-K.-né; 2-szer Bignio. — Jekelfalussy, Latkóczyné és Téli Emilia egyszer sem léptek föl.

+ (Az új műgyuleti év) első kiállítása május hó 10-én veendi kezdetét.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

⊙ (Méhnyésztés.) Annak kipuhatólása végett, hogy a népiskolai tanítók mily terjedelemben üzik a méhnyésztést, a m. miniszterium a méhnyésztés létszámának kipuhatólását rendelé el.

△ (Jászkunvidéki hitelpénztár és telepítés.) A pénzhány, melly mezőgazdaságunkat felvirágozni nem engedi, a Jászkunvidéken is nyomasztólag érezhető. E bajon segitendő, a kerületek főkapitánya felsőbb helyre megbírállás végett egy tervet terjesztett fel, mellyet vázlatban mi is közlünk. A Jászság és Kunság öt községei, — vagyis mellyek nem későbbi telepítés által keletkeztek — közösen bírállják a félegyházi járáskapitánysághoz tartozó Páka pusztát, melly 10,382 hold kiterjedésű jó földet foglal magában. E pusztára nézve a ce. kir. főkapitányságnak kettős terve van: telepítés által községet alapítani e területen és az egész pusztát eladni; a bejövő közel 1,000,000 a. é. ft. összeget pedig a Jász-Kunság számára szervezendő hitelpénztárba fektetni. A település a közel Csongrád, Békés, Pest megyék és a Jászkunság népesebb helyeiről történék, természetesen azon reményben, hogy ezen települők épen úgy, mint a külföldiek, a telepítési törvény minden előnyeit élvezendik. Falunak és beltelkeknek 382 hold fogna kijelölteni, a többi 10,000 hold pedig a külső határt tenné. Az egész pusztát részletekben adatik el, 200 hold a legnagyobb és 20 hold lenne a legkisebb vétel; önkényt következik, hogy egy személy vagy család több részletet is szerezhessen magának; a vevő csak harmadát tartozik lefizetni a vásárolt föld értékének, kétharmada pedig vett birtokára betábláztatik, mellynek ötös kamatját fizeti; vagy talán még czélszerűbb lenne a bécsi hitelpénztár példájára kamat által törlesztetni a tartozást akként, hogy harmincz évig hetes kamatot fizetvén, ezen idő lefolytával az egész birtok a vevő tehermentes sajátjává válnék. A birtokrészletekért befizetett összegek teendik a hitelpénztár forgalomban levő készletét. Ezen hitelpénztár, tőkét tekintve sem lehetvén általános, egyedül a települőknek és jász-kun községek birtokainak fogna kölcsönözni. Székhelye volna Félegyháza, minthogy ezen nagyobb község esik legközelebb az alapját tevő pusztához. A kezelés olly férfiakra bíratnék, kik a mellett, hogy a közbizalmat bírállják, jelentékeny díjazást nem kívánának. A Jászkunvidéken keletkezendő takarékpénztárak későbbben mint fiókintézetek eme hitelpénztárral egyesülhetnének, vagy legalább szoros összeköttetésben kelene állaniok.

Közintézetek, egyletek.

⊙ (A magyar Akademia) aprilis 4-én tartott bölc. és törv. és történelmi osztályának ülésében a titoknok Szilasy János székfoglaló beszédét olvasá fel, mellynek tárgya volt a nemzeti és egyéni fejlődés kérdése. Konek Sándor új választott levelező tag értekezett Magyarország bünyvadi statisztikájáról 1855., 1856. és 1857. évekről.

△ (A m. Természettudományi Társulat) apr. 1-én tartott ülésén Kovács Gyula Pest vidék virányát ismerteté, összehasonlítva a Bécs vidékével. Ezután az Amerikába kibújdosott Xantus János levele került előnyegre, mellyben jelenti, hogy a társulat számára egy természettudományi gyűjteményt utnak indított Bremába, s hogy a társulat az inat elhozatalról intézkedjék.

⊙ (Egy sopronmegyei gazdasági egylet alakításának ügyében) egyik tekintélyes rábaközi birtokos gr. B. G. aláírásával egy felszólítás küldött be hozzánk, melly a sopronmegyei gazdákhöz van intézve, s mellyben többek közt elmondatik, hogy a gazdasági-egylet azon rugó, mellyt mozgatni kell hoznunk, mivel ez legfőbb előmozdítója jólétünknek. Sopron vidéke, meglehet hogy szegényebb, mint mások, de olly erők szunnyadnak itt, mellyek munkásságra ébresztve nem csak e kis körben fognak hálás eredménnyel működni, hanem még az összes egész érdekeit is elősegitendik. A sopronvidéki gazdasági egylet a központiéval hasonló elvekre alapítva s avval összeköttetésbe hozva, bizonyára csak előmozdítani fogná annak működését. Kis körben könnyebb célhoz érni, a határok szűkebbek, az érintkezés nagyobb levén, minden eszme hamarabb kerül bírállat alá, s ezáltal a siker is gyorsabban terjedhet el, s így, minél több vidéki egylet alakulása által, a központi működés tetemesen elő van segitve. A Sopronvidék földtér viszonyai igen különbözök. Az alsó vidék, főleg Rábaköz, majd egyedül gabonát természet, nehéz talaju földje nem könnyű miveletű, s a folyamok gyakori árjának kitéve, kénytelen odívatu marhatenyésztést üzni. A felső vidék könnyű miveletű talajjal bír, rendes állapota s azon előnye van, hogy városokhoz közel levén, az ipart egyesitheti a gazdasággal. De épen e különbség adhat a legtanulmányosabb eszmecserékre alkalmat. — Sopron vidék gazdái e felszólításra nem fognak télenül maradni, s vannak vagyonos gazdák s mivelt gazdatisztek, kik várva várják az alkalmat, hogy az erőket egyesítve, létük fentartását biztosítsák. A fontolgatásra sem idő, sem szükség nincs, a kor szelleme rég megérlelte az eszmet, mellyhez még csak az hiányzik, hogy rögtön tettebe menjen át! Ohajtjuk, hogy úgy legyen, s reméljük is, hogy úgy lesz!

△ (A bécsi nemzeti bank) üzletében mult mártius hó alatt következő változás történt. A pénzkészlet 325,371 ft. 20 krral szaporodott. A forgalomban levő bankjegymennyiség 1,975,019 ft. 60 krral fogyott. Az új pénzürtékű bankjegyek e hóban 20 millió forintnyival szaporodtak, míg a régi bankjegyek hasonló arányban kevesültek.

Közlekedés.

⊙ (A Tiszai vasúttársulatnak Bécsben tartott közgyűlésén) 40 részvényes volt jelen, kik összesen 2,385,000 ft. részvénytőkét képviseltek. Az igazgatótanácsnak az építkezések körül tanusított takarékoságaért köszönetet szavaztak. Az igazgatótanács reméli, hogy a kassa-naményi vonalon is hasonló takarékoságot létesithet, mi által a részvénytőkét 2,700,000 ft-ral lehetend alábbszállítani, s ekkor egy részvényre 210 ft. helyett 171 ft. lenne fizetendő. Az eddig kész vonalok a részvénytőkének 4 százalékát jövedelmezték. A társulat a pest-miskolci vonal építésétől fölmentetik. A debreczen-miskolci

vonal a jövő májusban nyílik meg, s ekkor a társulat 65 $\frac{1}{2}$ mfdnyi hosszú vasúttal bírand.

⊙ (A mohácsi vaspályán) az áruszállítás a közönség számára megkezdődött.

△ (Az Ipoly-folyón átvezetett vasúthíd) apr. 2-án állta ki a főpróbát; 26,000 m. teher állott rajta. A siker teljes volt. E híd hazánk legnagyobb építményeinek egyike. Apr. 11-én adják át a forgalomnak. A Garamon átvezető híd hat hét alatt szintén készen leend.

M i u j s á g ?

△ Fekete Soma, a m. akadémia tollnokja, kit a közönség több jeles fordításairól ismer, befejezé szerény irodalmi működését és földi pályáját. Özvegye s két árva gyermeke gyászolja. Béke hamvaira!

— (A pesti kath. legényegylet elnökévé) a bibornok herczeg primás ő eminenciája a szathmári püspökké kinevezett dr. Haas Mihály ur helyébe, az intézet eddigi alelnökét dr. Szabóky Adolf urat nevezte ki.

+ (A magyar táncz) mindinkább magára vonja a különféle nemzetbeli tánczmeisterek figyelmét, kik aztán sziveskednek azt majd egyik, majd másik külföldi színpadon bemutatni. Csak hogy többnyire elmondhatjuk rá: „Adtál Uram esőt, de nincs köszönet benne.“ Mult hó 23-án a kölni városi színházban a mannheimi ballet-mester mutta be nemzeti tánczunkat e czim alatt: „Magyar-Czikos-Reméh.“ Hogy maga a táncz is olly korrekt volt, mint e czim, gyaníthatjuk.

+ (Carré lovarda-igazgató) falragaszain jelenti, hogy e hó 11-én lesz „visszavonhatlanul“ utolsó előadása. Azért kik még e komédiában nem voltak, csak siessenek nyakra-főre — a színházba.

+ (Super színtársulata) márt. 13-ka óta Veszprémben működik, s mint egy ottani levelező írja, olly pártolásban részesül, minőre még a legéltesebb veszprémiek sem emlékeznek.

— Debreczeni hírek, apr. 4. Csak nem hiában nevezi a nép april elsőjét bolondok napjának, mert annyi igaz, hogy annál bizony sokkal okosabbat is mivelhetett volna, mint hogy rögtönzött északi szelével kemény fagyot hozzon nyakunkra, s meghiusítsa gyümölcsfáink virágbimbójába vetett reményeinket. — A szeles napok itt is elhozák a rettegett tüzi csapásokat, az első, melly sok lisztet, zsákot, ágyfát és pokróczot emészte föl, szerencsére a városon kívül levén, több házat nem vett dézma alá; a nagyon közel régi sóházépületeket csak az ellenirányú szél kímélte meg; — e vész alkalmával a tanuló ifjuság ritka tevékenységet fejtett ki. — Üdvös és kívánatos volna, ha a rend fenntartására rendelték nem gátolnák az oltásban buzgalkodókat, s csak a megmentéssel eszközök megőrzésére s a vízfordási utak nyiltantartására szoritkoznának. — A második tűz igen nagy szélben ütött ki; — szeles időben leginkább tapasztalhatni a debreczeni ember oltásrai készségét, midőn látja, hogy a veszély nagy; a tavall leégett 50—60 telek szomszédságában ütött ki e tűz, a szél ugyanazon irányban dühöngött mint akkor, s 4 ház égett le csak; a mentést elősegíték az új cseréptetők. A harmadik ismét nagy szélben tört ki a kassaközben, az olvadt hótól nedves tetők s jól alkalmazott segély miatt két ház égett el, egyike, mint mondják, épen egy nappal előbb tűzkármentesített. — Csak jó az a cserép a tetőn, bár szaporodnék a cserépes házak száma; szinten boszankodva néztem a napokban egy szekér nádra, melly estenden alkalmasint becsempésztetett. — Az ugynevezett főkötő s más varrónők, mint hallik, sajtáságos kérvényt adtak be a városi előljáráshoz, mellyben panaszozzák, hogy a varró kontárnők miatt egyrészt, — másrészt a miatt meg nem élhetnek, mert már még a mesterasszonyok sem viselik a magyaros bodros fejkötőket; — kérésük tehát ollyformára megy ki, hogy egyrészt a kontárok leiltassanak a varrástól, másrészt parancsoltassék meg, hogy a mesterasszonyok s más illy sorsuak főkötőt hordjanak, s bekötött fölvel járjanak. — Jó volna biz az, ha menne, hogy a magyaros viseletet a felsőbb körtől kezdve a legalsóbb rétegig nőinkkel megkedveltetnők; de alig hiszem, hogy a főkötő varrónők kérvényükkel zöld ágra jussanak.

△ Szegedi hírek. Az alföld két legnagyobb városában, Debreczenben és Szegeden szintugy, mint az ország annyi számos kisebb helyén, ismét tűzvészekkel köszönt be a tavasz. E csapások annál szomorubb alakban jelennek meg, ha olly balfelfogással s téveszmékkel járnak karöltve, minőkről szegedi tudósítónk értesít, s mellyek megszűnése igen ohajtandó. Erre czélozunk a következő sorok közlésével. „Szeged, apr. 5. Ha a mult évből kevés bánatunk maradt, a mostani annál inkább osztogatja csapásait. A mult év összesen nem mutathat annyi szomorú képet, mint a folyó év egyetlen mártius hónapja, mellyben 10-szer fordult elő tüzeset a város különböző, de mindig külső részeiben. . . . April 3-án ismét vészre kongtak a harangok. Ha ez így tartana, hova jutnánk? Mintegy 22 éve, volt egy idő, mellyben majd minden napra tűz esett, majd gondatlanságból, majd a fölösleges remegéstől, de fájdalom, hogy vétkes kezeknek is volt tetemes szerepök a sors eme kegyetlen játékában. — A fatum sulya mintegy fél évig nehezedett vállainkra! S utója felé már olly rossz vért csinált, hogy kaputos embernek nem volt tanácsos, a város kül részeiben kóborolni; minthogy a gyujtogatás effélének volt tulajdonitva, mivel egy örjögő zsidót gyujtogatáson kaptak. Mind ezt azért idézzük, mert ma a népkedély veszedelmesen hasonlít ama multéhoz: „Az urak gyujtogatátnak, hogy szebben építsünk, a biztosító társulatok, hogy biztosítsunk, s ha egytől a másikhoz megyünk biztosítani, ugy az első gyujt föl bennünket, a kit elhagytunk.“ Illy szomorú tévedésekben élünk. Nemzeti erényeink, nemzeti bűnöket hányunk szemünkre; őszinteségünkben bevallhatjuk magunknak, hogy mi, a viharedzettek s küzdni bátrak, nem kevésbé vagyunk gondatlanok is. Közveszélyben nagyok és erősek tudunk lenni, példa

volt rá márt. 29-én, midőn a dühöngő szélvészben a két helyen kiütött tüzet olly gyorsan elnyomtuk, ezren meg ezren termettünk a vész helyén. De erónk tudatában elbizakodottak legyünk-e?! Vagy tulságos kétkedésünknek mi más alapja lehet, midőn a biztosító-társulatoktól nem áldást, hanem átkot várunk? Ez is tulságos erényünk következtése. Tele voltunk őszinte bizodalommal minden jó ügy iránt. Nagy csalódásokat éltünk, s ma már az ég s föld hazugnak látszik előttünk, minthogy természetünk volt, szép szóért „üngünket is odaadni.“ Ma már okulva e részben tulságos okosak (?) lettünk. Arra legkevesebben gondolnak, hogy vézeinknek saját gondatlanságunk az oka. Mind ezt azért mondjuk el, mivel már alig találkozik ember az alsó- és közép-osztályban, ki a főnebb érintett tévedéseknek kisebb-nagyobb mértékben alá nem volna vetve. *) De el a sötét képekkel. — Szabó színtársulata e napokban hagyta el városunkat; így most színházunk üres. Habár mi hön várjuk is Szabó urat, ki, mint igéri, két hónap mulva vissza jő, mégis azt mondjuk neki, hogy rendezze társulatát, s csak ugy hozza vissza. Különbön a társaság eléggé jeles volna, de mit ér jelessége, ha előmlik rajta egy nem legvonzóbb tulajdona, a belső egyenetlenség. Nem versenyzés, hanem versenygés uralkodik a színpadon. Azért elvárjuk két hónap mulva Szabó urat, s reméljük, olly rendbe hozza vissza társulatát, melly képes lesz, új közönséget teremteni. — 100.

⊙ (A szegedi felsővárosi parton), ugymond a „P. N.“ egyik előkelő birtoku szegedi polgár szárazmalom módra, lőerő által hajtandó hajót készítet, más időmben szerkesztve, mint a mellyet tavaly a jégtorlat összezuzott. E naturalista gépész csupa kedvtöltésből, avagy mások szerint azért, hogy a szegényebb népnek keresete legyen, épített különféle alkotmányokat.

⊙ (Az első magyar általános biztosító-társaságnál) eddig 30 község van tömegesen biztosítva, több pedig kész hasonló biztosítást eszközölni, s ezek közt van Komárom városa is.

△ (A foglyok száma Somogyban, Kaposvárott,) 600-ra megy; számukra a megyeházban kápolna s azonkívül egy zuhanyfürdő is van készülöben.

△ (Illy embertelenséget nem mindennap hallunk!) A B. H.-nak írják Somogyból: A marczali cs. kir. bünvizsgáló bíróság előtt egy különös büntény forog fenn egy asztalos ellen, ki azt azáltal követte el, hogy egy már több napig eltemetve volt holttestet sírjából kiásott s a koporsóját elvitte, azon okon, mert annak árát a halott örökösei nem bírták megfizetni!

+ (Egy vers hatása.) Kolozsvárról írják a „Hölgyfutárnak,“ hogy ott V. J. urhölgy, Dózsa Dánielnek közelebb megjelent versgyűjteményében lapozván, figyelmét többek közt a „Látogatás Torma Károlynál“ czimú költemény következő sorai ragadák meg:

„Ha késő századok sirunkra lelnek,
Hol a hatalmas ur s neje pihen,
S arany gyűrűk, s karpereczek hevernek
A fölvegyült porok sötétiben:
A gyűrűbe „zum Andenken“ lesz metszve,
A karpereczbe „Souvenir“ — tudom!
Megáll a fürkésző, szemét meresztve,
S így szól: itt zagya nép élt egykoron.“

A nemes hölgy e sorokat olvasván, szemét önkénytelenül saját karpereczére veti, s pirulva teszi le, s olvasgatja össze, mert az van rá írva: „Souvenir.“ Mondják, hogy ezt mások is tevék.

+ (A párisi iparparlotában) f. hó 15. nyílik meg a mükiállítás. Az eddigi beküldött tárgyak száma már jóval felülhaladja a négyezeret. Összesen mintegy 7000 tárgy lesz kiállitva.

— Szihszóról (Abauj) írják: A mik eddig eszméink körén kívül messze — de messze állottak tőlünk, immár azokat is beszállásoltattuk eszméink sáncaiba, kívánunk azoknak életet adni — s összeseregelve, társadalmi életünk hasznára fölépítgetni. — Vasárnapi iskoláink már állanak. Casinónk is keletkező félben van; az ezt illető engedély megnyerett a megyei főnököstől, az alapszabályok felküldettek jóváhagyás és megerősítés végett. — Most már örömmel lehet észrevenni, miszerint átlátja városi intelligentiánk, hogy bizony nagy hiány volt eddig annak nélkülözése, nemesb élvezés nélkül pazarolván el az időt, s egymástól elszigetelt állapotban tartván azon keveseket is, kik együtt társalognak, lelki élvezkre hivatvák környezetünkben. E casinói társulatnak célja pedig, a pénztár által megbírt magyar lapok tartása mellett, egy magyar szépirodalmi művekből alkotott könyvtár fölállítására is, a városi s vidéki olvasó-közönség számára; a könyvtár tulajdonosa a társulat levén. — A magyar szépirodalmi műveken kívül azonban, ha lesznek olly nemeslelkűek, kik adományozás útján magyar, német, francia, angol, olasz szépirodalmi, szini, nyelvtani, számtani, bölcséleti, természet- és mértani, földleirási és természetrajzi tudományos művekkel gazdagítani szivesek és buzgók lennének, könyvtárunkat, vagy bárminemű más könyvekkel, igen szivesen és hálás köszönettel fogadandja; és mint nagybecsű műkinceseket használatra is kibocsátván, fogja tartani könyvtárában. — A kiseddívó fölállításának kérdése volna még egyik legkívánatosabb megoldandó tárgy, mert annak szüksége napról napra égetőbb. Hanem ne fogjunk egyszerre sokhoz, nehogy egyik is, másik is szenvedjen, s eredménytelenül bukják el. Majd megjő, én teljesen hiszem, annak létesítésének is kívánt ideje. — Takarékmagtárunkról mit szóljak, mellynek fölállítására már négy év óta megpendített és czélba vetett, anélkül, hogy azt mondhatnók róla: ezt akartuk és megvan. Vagy tegyünk, vagy ne tegyünk. Annak tudata, hogy sikeresen működünk, jutalmazó; a sikeres cselekvés nem ismer lankadó lélekerőt; de fölhangolva tartja igyekvéseink hurjait, s győzelemre segít az

*) Valóban szomorító tények s a nagy alföldi város elismert józan értelmiségéhez nem méltó felfogása a dolgoknak, melly, hisszük, a mint támadt, ugy meg is szűnt. — Szerk.

akadályok fölött. Ne tévesztjük el szemünk előtt: a czél üdvös, a czél boldogító, s nem fognak szándékaink a tétlenség hamva alá temettetni. Takarékmagtárunkra nézve annyi év óta ma is úgy állunk: lesz belőle valami, vagy semmi. — Nem hagyhatom említetlenül mult 1858-ik év szeptember 5-ét, mint nevezetes és ünnepélyes napot, mely a ref. egyházközségre nézve valóban nevezetes és ünnepélyes nap volt. Az 1852-ik évben városunkban dühöngött s roppant károkat okozott tűzvész, ugyanis a ref. egyházközség óségi kolossalis és diszes templomát fölégetvén; harangjait, óráját, templomi beszerkezetét, a falakon kívül, minden éghető anyagot fölemésztvén, hat évi terhes és költséges építkezés után elvégre, a mondott év- és napon derült föl az az áldott óra, melyben az új diszben megható szépség- és méltóságban fölépített templomba besereglettek a hívek nagy lelki örömmel halát adni a népek Istenének, a segedelem Istenének, ki velök volt az inség napjaiban; ki gondviselő jóságával gyámolította s vigasztalta őket nyomoruságuk idejében, és megkoronázta szép templomuk fölépítése körüli munkáikat s fáradozásait okajtott sikerrel. — A buzgóság oltárán azóta szent érzellemmel s ohajtott ömledéssel tömjéneznek a hívő lelkek.

Léleki Ádám.

Levelezés.

Erdély. Hétfalu vidéke. — Zajzon, február 12. (Igazi közzsellem egy hisded magyar községben, mely felhívja mindenki figyelmét és méltánylását.) A két testvér háza minden részeiből, lehet a Vasárnap Ujság hasábjain érdekes tudósításokat olvasni. Mi rólunk, hétfalusiakról, hallgat a krónika, pedig a hétfaluban 11,000 magyar ajku lakos létezik, a kiket máskint, csángó magyaroknak is neveznek.

Ezuttal csak röviden írom meg, milly magasztos dolgok történtek pár év alatt a haladás terén, a hétfalu legkisebbikében, Zajzonban. Az eddigelé csak mint szekeres ismert hétfalusi magyar ember, ma már sok részben más téren is figyelmet genjesztett. —

Zajzon, mint mondám, legkisebb a hétfalu között, mert csak alig számít 900 magyar ajku lakost, holott a többi hat, 1000-rel haladja meg e számot, de azonkívül az utóbbiak lakosai vagyonsabbak is. S a Zajzoniak mégis megmutatták, hogy csak egyesült erővel lehet a közjó előmozdítására utat törni. — Legfényesebben bebizonyította Zajzon közönsége életrealóságát, midőn 1856-ban olly falkolát alakított, melyhez hasonló a 7 faluban nincs. Ugyanazon évben a maga erején iskolai könyvtárat, — 1858-ban határozatilag eltörölte az olly káros kifolyással divatban volt költséges halotti torozást, a mely által a köz és egyházi jövedelmek szaporítására utat tört, tartozván az elhalt hátramaradottai bizonyos összeget fizetni, melyet mindaddig megbontani nem szabad, valaméddig a tőke az 1000 ft. pp. meg nem üti, de a tőke akkor is megmarad, s csak kamatjával rendelkezhetik egy részben az egyház, más részben pedig a falu közönsége. Ugyan 1858-ban községi magtárt állított fel közadakozás útján tulajdon kebelében, melynek tiszta jövedelméből 5 év alatt egy második tanítói állomás van biztosítva. 1856-ban épített pompás tanítói lakot, melyhez hasonló a hét faluban nem létezik; 1858-ban ujonnan és okszerűleg, javította az iskola épületét. Most pedig elhatározta, miként a kerény 2 kis harang mellé husvára egy nagyobb helyezettessen, a nagy Isten dicsőítésére, a ki nékiek segedelmet nyújtott, hogy az elősoroltakat, a maguk erején létrehozassák. —

És mind az, a mit itt elősoroltam, közáldozat útján létesült, mert, lássa t. szerkesztő ur, ennek a falunak mondhatni, semmi közjöveldeme nincs. Hanem, midőn a falu érdemes volt lekipasztóra t. M. G. ur valamit megpendített, előállott a közönség lelkes bírása, Bálint Márton, s midőn egy vagy más lakostársra 1 ftoit ígért a közczélra, akkor 6 rögtön 10 ftoit tett le, Buna Sándor és Rab János esküttek versenyzve adakoztak. — Így lelkesült a közönség, s meg van törve az ut a falu boldogságára. —

A jó példa nem is maradt siker nélkül, mert a fennebbiek nyomán, a többi falukban is nagy változások történtek, különösen Bácsfaluban és Pürkerecen.

Tartozunk egyébaránt magunknak s az igazságnak vallomást tenni, hogy azon intézetek létrehozatalát, nagyrészt csak is érdemteljes járásfőnökünk M. F. és tollnok F. J. urak lelkes pártfogása által lehetett megszilárdítani.

A nagy Isten, a ki az ő választott népe jórátörékvését előmozdítja, rendeljen minden közönségnek olly érdemes lekipasztort, előjárókat s pártfogókat, mint a millyenek Zajzonban találtak. Csukástövi.

Török-Sz.-Miklós, mártius 24. (Nehány igaz szó Török-Sz.-Miklósról és néhai tarisznyás báljáról.) Nagy baja az a mi kis városunknak, hogy igazi rendes levelezője nincs. Ha olykor valaki elfelfuttatásból, vagy hiúságból, hogy tudják, hogy az ujságba már ő is irt, és hogy sorait saját szemével kinyomtatva láthassa, valamit közöl, azzal rendesen, mint hitvány-madár, csak fészket keveri. Pedig, ha vesszük kis városunkat és határunkat kívül és belől, az a középszerű mezővárosok sorában mindenkor megállhat. Kívül egyfelől a Tiszaszabályozás által kiapadt ugynevezett „tinóka-laposunkat“ erdőknek formáltak, a nevendékek alá luczernást csináltak, veteményeket ültettünk. Az iskolák számára azok alatt kis kertet árktoltunk, s egy részét gyümölcsfa-csemetékkel beültettük, s tanítóinknak különbség nélkül földet ajándékoztunk különösen azért, hogy ezután tanítványait a kertészetre is oktassák és tanítsák; másfelől a vasuton inneni részt ház- és temető-helyeknek a városnak adtuk, az eddig haszonvetetlen vályogvető-gödröket betöltöttük; veteménynyel, zabbal, árpával bevetettük, föléjük különféle fákat ültettünk s az indóház előtt sétatért alkottunk, s mindezekre közös legelőnk felosztása adott alkalmat. Megértünk ugyanis arra, hogy minden ember használja a magáét, ugy a hogy szereti. Hadd versenyezzen az ipar és szor-

galom, osztályoztuk holdankint 1, 2, 3, 4 ezer □ ölével, s hiszszük, hogy egy pár év mulva sehohsem lesz rossz föld. Átalános nagy többséggel kívánjuk jószágaszaló bitang közös koplalónk kiosztását, a jóváhagyást már meg is nyertük, s kiosztás végett mindennap várjuk igazságszerető tisztelt mérnökünket.

Belől utcáink keresztben és hosszában — mint nyíl — egyenesek, tiszták, templomudvaraink egy-egy sétatér; van bizottmány, mely a szépítésre felügyel, az ujonnan épüendő házakat kőkéményre rendeli, és bár meg sem tudnók mondani, mikor volt tűzünk, mégis házainkat a magyar biztosító-társaságnál rendre biztosítjuk. Vannak kórházaink, van kölcsön-magtárunk, olvasó-körünk, járatunk hírlapokat s vesszünk könyveket. Népünk barátságos, még ősi szokásból mind rokon atyafi, sógor és koma; nem tudok, nem ismerek házat, mely a másikat lenézne, vagy arra nem jó szemmel nézne, sokszor a nélkül, hogy összebeszélne, négy, öt család is összejö egy helyre. És mégis egy elragadtatott tudósítónk tarisznyás bálunkból milly rosszul festett le bennünket mostanában az olvasó közönség előtt. Igaz, hogy volt nálunk egy tarisznyás vagy batyubál, de az — már a czime is barátságos — olly szép, egyszerű, csinos és nyájas volt, hogy még most is szánkban van az ize. És mi azt hiszszük, hogy az az említett tudósító, vagy a bál utáni eseményeket, miket mi nem tudunk, vagy más alsóbbrendű bálakat — mert azok is voltak vasárnaponkint — akart leírni, mert hisz a mi tarisznyás bálunkban nem is voltak leeresztett haju leányok, kiket le lehetett volna nézni, melléktermeiben sem volt egyetlenegy ittas ember is; csontok is talán az asztal alatt bál után lehettek. Hogy alkalmazhatta ránk az „Ábrahám kebelét“, a „Tóbiás szakálát“ stb., hogy emelhetett választófalat a krinolinok nők és leeresztett haju leányok közt? kik nem is voltak; hiszen az a bál épen összesimult, testvéries és ollyan volt, mintha csak egy családdé lett volna. *)

Többen.

Egyveleg.

+ (Talleyrand az illem szabályokról) azt tartotta, hogy társalgás közben még a legjelentéktelenebb mozdulatnál is tekintetbe veendő azok rangja és állása, kikkel társalgunk: az illem dolgában semmiesem közönyös. Górcsakoff herczeg ide vonatkozólag a következő észlelést tette, midőn fiatal korában Talleyrand házában tartózkodott, s mit ő „marhahus-leczkének“ nevezett el. Egykor Talleyrand számos vendéget hívott meg asztalához, s a leves után marhahussal kínálván meg őket, egyik vendégéhez tiszteletteljesen s a legszebb falat húst kiválasztva, így szólt: „Lehet-e szerencsém herczegségedet marhahussal megkínálhatni?“ Egy másikhoz pedig igen nyájasan mosolyogva így: „Marquis, szabad-e önt marhahussal megkínálnom?“ Egy harmadikhoz nyájasan így: „Kedves gróf ur, parancsol ön marhahust?“ Egy negyedikhez szivességgel így: „Báró ur, tetszik önnek marhahus?“ Egy az asztal végén ülő urhoz végre fejével intve, s kése lapját mutatva így szólt a herczeg: „Marhahus?“

+ (Különös pályázat.) Audenardeban a polgárság pályadíjakat tűzött ki azok számára, kik a kakaskukorikolást és a tyukkajdácsoolást legjobban tudják utánozni. A pályadíjak ezüstérmekből állottak, s a pályázat közmegelegedésre ütött ki. Lehet-e ennél hasznosabb versenyzést kigondolni?

+ (Az agyvelő sulya.) Egy német tudós vizsgálódásai folytán azon eredményhez jutott, hogy egy német vagy angol embernek az agyveleje átmérőleg 1445 gramm, egy francziáé 1313 egész 1320 gramm, egy négeré pedig csak 737 gramm sulylyal bír. Lenau költő agyveleje, mig egészséges volt, 3 — 4, örültségben történt halála után pedig 2½ fontot nyomott.

+ (Nagyszerű perek.) A berlini városi tanács előtt közelebb két per folyt le, melyek arról nevezetesek, hogy tárgyuk roppant nagy összeg volt, folyván az egyik három, a másik egy ezüst garasért. A dologban az a legfurcsább, hogy a panaszlók mindamelllett csak birói végrehajtás útján juthattak követelésökhöz (valószínűleg azért, mert a perköltségek forintokra szaporodtak.)

+ (Hering-eső.) A Hebrida szigetek egyikén közelebb az a furcsa eset adta elő magát, hogy heringek hullottak a levegőből (természetesen nem beszóva.) A dolog magyarázata ez: A vízforgatag egy nagy tömeg heringet kikapott a tengerből, melyek aztán a parttól pár ezer lábnyira hullottak a földre.

+ (Boldogok, kik Amerikában irnak), mert ők meggazdagodhatnak. A „Tamásbátya kunyhójából“ például 318,000 példány kelt el „A világ csudáiból“ 100,000, doctor Kane utazásából 65,000, Hugh Miller műveiből 50,000, Longfellow verseiből 43,000 példány, (a magyar poétáknak szabad itt egy nagyot sohajtani.) A hirre kapott zeneművek is hallatlan keletnek örvendenek. Így Haydn és Händl műveiből egy gyűjtemény, melyet dr. Lowel Mason 30 év előtt rendezett össze, negyven kiadást ért. A „Templomi énekek“ könyve 500,000 példányban kelt el, s a zeneszerzőknek 50,000 dollár hasznot hajtott.

— X. városban a tanító leczkéztetvén tanítványait; többek közt a szent históriából egynek azon kérdést tette föl: Hát Izrael országának mint lett vége? — Felelet: Hóseásnak, az Izrael utolsó királyának idejében ellene jött Salmanassár, az assyriai király és Izrael országának véget vetett. E helyett a gyermek így felelt: Hóseásnak Izrael utolsó királyának idejében szalmaszáron ellenejött az asszalai király és Izrael országának véget vetett. — Asszáló egy kis mezőváros, X. város szomszédságában.

*) Szivesen közöltük e felvilágosító sorokat. Haragra nincs ok, előbbi tudósítónk eléggé komoly férfi, s csupán előadásának tréfás alakja szolgáltatott félreértésre okot. Másképp talán nem is jutottunk volna a jelen tudósításhoz, mely a t.-sz.-miklósiai valóban elismeréseméltó haladásai szelleméről tesz tanuságot? Ne tessék azért olykor sajnálni, a levelezői tollhoz nyulni. Szerk.

Szinházi napló.

Péntek, ápril 1. „Régi pénsek, vagy: az erdélyiek Magyarországon.“ Eredeti vígjáték 4 felv. Irta Fáy András. Egy különös virtuóz mutatta be magát ez este a pesti közönségnek: ez Nagy Jakab, székely hazánkfia, ki igénytelen hangszerén, egy saját készítményű egyszerű bodzafa-tilinkón oly mesterileg játszott, hogy mindenki bámulva és gyönyörködve hallgató. Ritka vendégnek jut annyi a tapsból, mint Nagy Jakabnak, a tilinkó- királynak jutott ez este.

Szombat, ápril 2. „Bátori Mária.“ Eredeti opera 3 felv. Erkel Ferencztől.

Vasárnap, ápril 3. „Zsidó.“ Eredeti népszínmű 4 felv. Irta. Szigligeti. E darabot rég nem adták, annyiban költöztetett egy kis érdeket maga iránt. A rendezés ápril 1-je óta határozottan jobb az eddiginél, s ez Szigligeti érdeme. Nagy Jakab ez este másodszor lépett föl, s tilinkójával ép oly nagy lelkesedést idézett elő, mint első alkalommal.

Hétfő, ápril 4. Hegedűsné javára: „Tücsök.“ Falusi életkép 5 felv. Irta Birchpfeifer Sarolta, ford. Bulyovszkyné.

Kedd, ápril 5. „Prófeta.“ Opera 5 felv. Meyerbeertől.

Szerda, ápril 6. „Dózsa György.“ Eredeti dráma 4 felv. Irta Jókai Mór. Rónai, mint szerződött tag, ma lépett föl először szinpadunkon Dózsa szerepében, s a legszivesebb fogadtatásban részesült.

Csütörtök, ápril 6. „Lammermoori Lucia.“ Opera 3 felv. Donizettitől. Másnapra Nagy Jakab tilinkóművész utolsó föllépte volt hirdetve.

Szerkesztői mondanivaló.

4423. **Sárkeresztur.** N. J. — A „hetilap“ természetétől eltérnünk nem lehet. S céljainkat szem előtt tartva, azt nem is akarhatjuk. Hiszszük, hogy számosan volnának, kik mint ön is szíves készséggel ajánlja, némi árfölemeléstől sem ijednének vissza; de tulnyomó nagy többsége olvasóközönségünknek, mellynek olcsó hetilapot (vagyis hetilapokat) ígértünk, nem szavazna önökkel. Legyenek lapjaink továbbra is könnyen hozzáférhetők s terjesztésük minél szélesebb körökben a szellem és érzület áldásait. A magasabb vagy szélesebb vágyakat — még most legalább — kénytelenek vagyunk, illető lapársaink irodáiba utasítani. Nálunk a ritkább megjelenésért kárpótlást nyújthat a tartalom bősége és változatossága, mellynek emelése folytonos törekvéseink közé tartozik. — A többire nézve szívesen csatlakozunk ön kívánataihoz.

4424. **Atád.** Méltó panasz az iskola fel nem épülése miatt. Még 1847-ben megválták a tetőnek való fát; azóta ott rohad, mert az iskola még sem épül, a gyermekek pedig a régi iskolaházban kinlódnak, a hova a fele sem fér be. Hol itt a baj? ki ennek az oka, tisztelt előjáróság?

4425. **Sítér.** Szokolay István, ref. lelkész urnak. Ön köszönetet szavaz azon ismeretlen honfitársunknak, ki minap általunk rendelt meg önök községébe 3 magyar lapot. Engedje ön szívből fakadt meleg szavait itt csupán röviden érintenünk; a levelet elküldjük illető hazánkfiának.

4426. **Népmonda** (a sz. György napra eső husvétrol.) Az utolsó versszak lehetlenné teszi a kiadást — a mit nem kell bővebben magyaráznunk. Különben az előadás eléggé érdekes, bár a verselés technikája némi ohajtásokat ébreszt. Még az a kérdésmünk volna: Igazán népmonda-e az, vagy csak egy jóakaratu képzelet játéka? Az első esetben kétszeres bucsú volna.

4427. **Szepes-váralja.** H. B. Örömmel értesültünk, hogy az ottani papnövédek, bár anyai nyelvök többnyire német, a magyar nyelvbeni gyakorlatra is tartanak fenn keblökben egy társulatot, mire hetenként több órát áldoznak. A legjobb sikert kívánjuk e nemes igyekezetnek, s ohajtnuk, hogy továbbra is igazak maradjanak ön szavai, mikép „a Kárpátok alatt szintolly hón dobog a kebel a nemzetiségért, mint a Tisza s Duna róna térein.“

4428. **Kolozsvár vidéke.** Furu vagy Furul. Olvastuk az epistolát; nem okosodunk ki belőle. Sok új és hallatlan és meglepő van benne (notabene: igen primitív felfogással és előadással.) Különben az effélet nyílt sisakkal szokás elintézni. Azért: szembe, szívem, ha szeretsz!

4429. **Szeged.** 100. Vettük a képet s tán használhatjuk, főképp ha az újabbkorit is együtt adhatnók. Az ígért „fényképet“ kérjük.

4430. **Ipp.** D. M. E pillanatban nem szolgálhatunk biztos tudósítással, hogy Baliga Adolf „számveteli iver“ hol kaphatók; de tudakozódní fogunk. Azért mondtuk mi már máskor is, hogy kiadóink, vállalkozóink még mindig nem használják fel eléggé a hírlapi hirdetések jótékonyosságát.

4431. **L. Sz. Ivány.** Sz. B. — Még nem „omnibus numeris absolutum“ a küldemény, de szép reményeket ébreszt. Folytatása következze; szívesen látjuk. — A többire némi tévedés forog fenn. Eperjes — soha. Gusztí — nem létezik. Hanem az mindegy — éljen a barátság!

4432. **Sz. Fehérvár.** Többen. Olvastuk a „mondanivalókat“, s becsüljük az irodalom iránti buzgalmat, melly azokban nyilatkozik. A méltányos ohajtások teljesítésénél nincs egyéb akaratunk. A P. U. illető rovata újabbidőkben már is bővült s bővülni fog még inkább, ha a tények s események szaporodnak. Eddigelé leginkább okoskodásokból, hírlapok vitáiból allanak a politikai események. Hetilapunk terjedelméhez képest nyoma van mindezeknek is lapunkban, de nincs egy nevezetesebb tény, melly érintetlenül maradna. Eredetileg is az volt célja lapunknak; dióhéjban adni a hét eseményeit; azt teendjük ezentul is; meglehet, hogy az idő kókusdióvá növesztendi a közönséges diót. — A tavali jul. 23-i levelet nem kaptuk. — A fehérvári „párbeszédet“ egy odaváló ember írta; lehet, hogy nem eléggé híven, de az ily vidéki tájkéjtések leírásában nincs semmi neveltségessé tenni akarás, hanem pusztán ismertetés, a melly népjellemzési és nyelvészeti szempontból is igen érdekes és tanulságos lehet. — A V. U. innen most is ugy és akkor küldetik szét, mint azelőtt. Igen csodáljuk azért, hogy Fehérvárra most egy nappal később szokott megérkezni. Reméljük, hogy puhatolásunknak kívánt eredménye lesz.

Nyílt tér. *)

— **Nyilatkozat** a „Piros vásárfa“ érdekében. Midőn e könyvecske kiadhatása tekintetéből előfizetésre szolítam fel a t. közönséget a „Vas. Ujság“ban, (melly felszólításomat a legtöbb magyar lap szíves volt vagy egészen vagy kivonva jó ajánlat kíséretében közölni) azt hívéim, a gyermekverseimre évek óta halmozott sok szép szó — és azoknak többszörös elcsenése következtében: hogy én bizvást meggazdálkodhatom az előfizetési iverre kellő nyom-

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk

tatási s szétküldési tetemes költségeket s ez összeget is a kiállításba ruházhatom; azonban annyira csalatkozám, hogy a felszólításra alig érkezék 50 előfizetés, s tapasztalt jóakaróm azt hitették el velem, hogy előfizetési iver nélkül nem megy ez a dolog, „ha a fejemre állok is.“ Én tehát nem állottam a fejemre, hanem nyomattam 10,000 előfizetési iveret, mellékeltem azokat több laphoz, és külön írott czimekkel is sokat szétküldözék, a mellyekkel azután jött nagyon csekély fölösleggel annyi előfizetés, a mi fedezte az iver nyomtatási, melléklési és szétküldési költségeit; sok felől oly jóakaratu levelek kíséretében, mellyekre érdemes sem valék, hanem sok felől azon panaszzsal: hogy a vidéken nagyon meg van rongálva az előfizetések hitele; de azért csak nyomassak könyvecskéből sokat, mert ha megjelenik, lesz annak nagy kelendősege. Több felől arra is felszólítottam, hogy fogadják el megrendeléseket. Minthogy a „Piros vásárfa“nak oly olcsó árt szabtam, minővel aránylag egy gyermekkönyv sem fog mellette dicsekedni, s mivel az anyagi akadályokat már annyira leküzdém, hogy könyvecskémet pünkösöd előtt két héttel bizonyosan szétküldhetem: mielőtt nyomtatásához fognék, ezennel felszólítom az illetőket előleges megrendelésekre; az előfizetési áron, azzal a módosítással, hogy 10 egy helyre rendelt példány után szolgálók egy ingyenpéldánnyal. — Az előleges megrendeléseket apr. 20-ig elfogadom; azoutul nem. Türelmes előfizetőim fogadják köszönetemet, az egy-két türelmetlenkedő pedig bocsánat, kérésemet, azért hogy nem voltam képes más munkával hamarabb megszerezni azt, a mi a nem vásári munka vásárfa kiadhatásához okvetlen szükséges. — (Tiszt. Erdélyi S. ur felszólítását a Prot. egyh. és isk. lapokban sem nem olvastam, sem nem sziveskedett engem arra senki figyelmeztetni, azért nem válaszolhattam rá.) — Pest, márt. 31. 1859. **Dienes L.**

— **Válasz a „Kétgarasos Ujságnak.“** Miután az említett lap szerkesztője, lapja 14-ik számában: „Mi hir Budán?“ rovat alatt a pesti pékekhez azt a kérdést teszi: „hogy fokozatok után mennyiért árulnak egy darabka — semmit? — Erre mi csak azt válaszolhatjuk, hogy mi is „kétgarasért“ adjuk a semmit, mint ő.

Pest, ápril 4-én 1859.

Prückler J., a czéh nevében.

HETI NAP T Á R.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-oros naptár	Nap-		Izraelit. naptár	Hold-	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
Április			Márt. (ó)		Nisan		
10 Vasárnap	B 5 Ezechiél	B Judica	29 D 5 Márk	5 25 6 38	6	10 9 1 59	
11 Hétfő	Leo p. †	Izaiás	30 Klimachus	5 23 6 40	7 Mátéz	11 32 2 37	
12 Kedd	Gyula p. †	Gyula	31 Hypatius	5 21 6 41	8	0 55 3 6	
13 Szerda	Justin v. †	Hermen.	1 April	5 19 6 42	9 Metuz.	2 17 3 16	
14 Csütörtök	Tiborez v. †	Val. Tib.	2 Titus rem.	5 17 6 43	10 Bójt	3 36 3 48	
15 Péntek	Anast. F. sz. †	Neste	3 Nicetas r.	5 15 6 44	11 Manas.	4 54 4 6	
16 Szomb.	Kalliszt v. †	Lambert	4 József r.	5 13 6 46	12 S. Hag	6 12 4 23	

Holdnegyed: ☾ Első negyed 10-én 37 perczel déli 12 óra után.

TARTALOM.

Farkas Ferencz (arczkép). V. — Megnyugvás. Czelder M. — Földre hajlik. Könczöl J. — Déleuropai utiképek I. II. — Zemplén vára (képpel). Z. — Az észak-amerikai nép életéből (képpel). Oserépy István. — Mit kell tenni a holttest körül temetésig? Dr. Kun Tamás. — A Kreml Moszkvában (képpel). — **Tárház:** Kakas Márton a színházban. Tölem is egy szó, a sok szóra (vége). Gr. Fáy István. — Adatok a tulipán történetéhez. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Közlekedés. Mi ujság? Levelezés. Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

— **A Politikai Ujdonságok** 14. számának főtartalma: Miről van tulajdonképen kérdés? — Heti krónika. — Vidéki közlemények: Komárom vidéke, B.-Keresztur, Jánosháza, Jászkisér, Nagybánya stb. Egyveleg. Rendes rovatok.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK

jövő évnegyedi, azaz: április—juniusi,
félévi, azaz: április—septemberi, három évnegyedi, azaz: apr.—decemberi folyamára.

Előfizetési feltételek:

(Vasárnapi Ujság a Politikai Ujdonságokkal együtt)

Évnegyedre (április—juniusra) 2 ft. 10 kr. ujpénz.
Félévre (április—septemberre) 4 „ 20 „ „
Háromévnegyedre (április—decemberre) 6 „ 30 „ „

Külön előfizetés a Politikai Ujdonságokra:

Évnegyedre (április—juniusra) 1 ft. 10 kr. ujpénz.

☞ Minden tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldány. — A pénzes-levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4. szám.)

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)